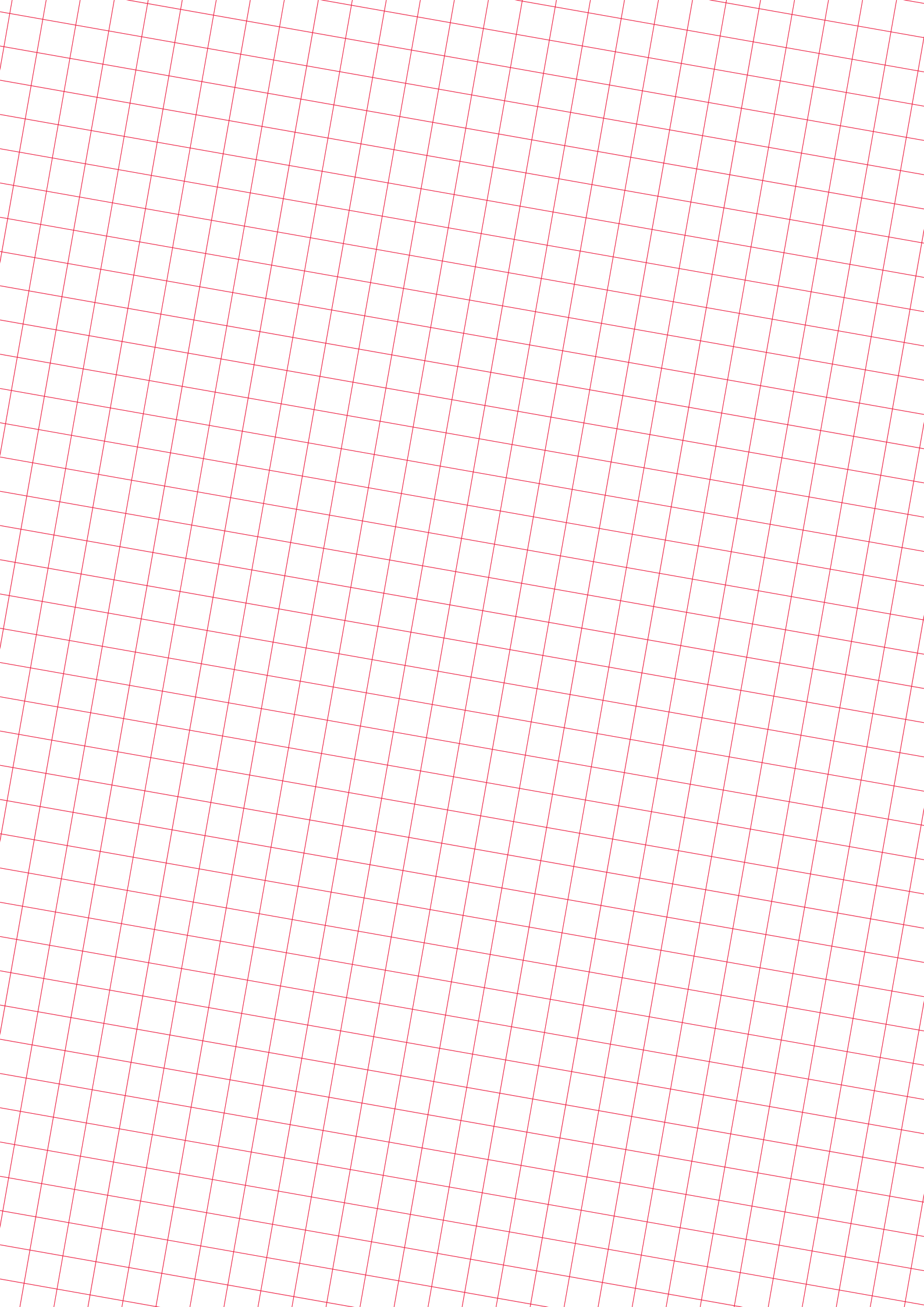


Uppföljning av satsningen
Stärkta bibliotek 2018–2020

Stärkta bibliotek

Högskolan i Borås:
Karen Nowé Hedvall,
Ola Pilerot, Malin Ögland

KULTURRÅDET



Förord

Efter tre år med Stärkta bibliotek presenterar vi en extern uppföljning. Hur gick det egentligen, uppfyller satsningen sitt syfte att öka utbud och tillgänglighet? Vilken kunskap i övrigt om folkbibliotekens behov och möjligheter ger uppföljningen, som kan användas för fortsatt biblioteksutveckling i kommunerna?

Satsningen Stärkta bibliotek inleddes år 2018 då Kulturrådet fick ett regeringsuppdrag att genomföra en treårig satsning på folkbiblioteksverksamhet. I uppdraget ingick att utforma ett bidrag som är möjligt att söka för alla kommuner i Sverige och satsningen har byggt på att biblioteken själva fått beskriva och utforma projekt utifrån lokala behov och förutsättningar.

Efter ett anbudsförfarande våren 2020 fick Sektionen för biblioteks- och informationsvetenskap vid Högskolan i Borås ett uppdrag av Statens kulturråd att följa upp de tre första åren av satsningen Stärkta bibliotek.

Uppföljningen är både kvantitativ och kvalitativ. I uppdraget ingick att analysera effekterna av satsningen Stärkta bibliotek. Borås högskola ombads belysa tre områden av särskilt intresse: framgångsfaktorer för folkbiblioteksutveckling, samverkan på lokal, regional och nationell nivå, samt uppfyllelse av målen i bibliotekslagen. Karen Nowé Hedvall, Ola Pilerot och Malin Ögland står för utformande, beskrivningar och de analyser som framkommer i rapporten.

En intressant iakttagelse i rapporten är den lärprocess med starkt självkänsla och professionell flexibilitet som insatserna har inneburit, att engagemanget ökade just för att projekten kunde formuleras utifrån lokala behov av biblioteksmedarbetarna själva.

Stärkta bibliotek har fått en fortsättning på ytterligare tre år, 2021–2023. Vi tar med oss lärdomar från den här uppföljningen – lärdomar från många hundratals Stärkta bibliotekssatsningar som gjorts på folkbiblioteken. Vår förhoppning är att uppföljningen kommer att vara ett stöd för kommuner och regioner, att den kommer leda till ytterligare möjligheter för folkbibliotekens utveckling och förankring i lokalsamhället och till ökad tillgänglighet och delaktighet.

Lotta Brilioth Björnstad

Chef för enheten för litteratur och bibliotek på Kulturrådet

Innehåll

Sammanfattning	5
1. Inledning och uppdragsbeskrivning	6
1.1 Övergripande beskrivning av arbetsprocessen	6
2. Dokumentstudien	8
2.1 Analysförfarande	8
2.2 Resultat	9
3. Intervjustudien	24
3.1 Genomförande och representerade bibliotek	24
3.2 Analytisk strategi	25
3.3 Intervjustudiens forskningsfrågor	26
3.4 Resultat	26
3.5 Diskussion kring framgångsfaktorer, utmaningar och andra lärdomar	38
4. Slutsats och rekommendationer	43
Referenser	45
Bilaga 1	46

Sammanfattning

Den här uppföljningen av satsningen Stärkta bibliotek (2018–2020) bygger på två delstudier – dels en kvantitativt orienterad undersökning av ett omfattande material som består av ansökningar och rapporter från de bibliotek runt om i landet som ansökt om medel, dels intervjuer med medarbetare vid ett urval bibliotek som fått medel och genomfört projekt inom ramen för Stärkta bibliotek.

Den kvantitativa studien visar att de utvecklingsområden folkbiblioteken har prioriterat i sina ansökningar fokuserar på biblioteket som plats och dess fysiska miljö, på den verksamhet och de aktiviteter som äger rum i och omkring biblioteket samt på insatser inriktade mot särskilda användargrupper. De resursbehov kommunerna har gett uttryck för genom ansökningarna handlar främst om kostnader för personal, upprustning av biblioteket genom satsningar på inredning, ombyggnation, utrustning, inköp av möbler med mera samt kompetensutveckling. Ansökningarna visar att en knapp fjärdedel av folkbiblioteken i sina projekt har planerat samarbete med någon eller flera lokala aktörer. Däremot förekommer få explicita hänvisningar till samarbete med den regionala biblioteksverksamheten. Få av de ansökningar som beviljats nämner explicit metoder för att utforska, kartlägga eller på andra sätt undersöka bibliotekens existerande eller potentiella användargrupper. Fortsatt få, men dock fler, nämner att någon form av kartläggning, utredning, förstudie eller följeforskningsinslag är planerad eller har gjorts inför projektet.

Av intervjustudien framgår att satsningen Stärkta bibliotek har bidragit till att öka utbudet och tillgängligheten till folkbiblioteksverksamhet i de kommuner som är representerade i studien. Här visas också att de kommunala biblioteksverksamheter som representeras i studien i stor utsträckning har bemödat sig om att grunda sina projekt i såväl bibliotekslagen (2013:801) som i lokala biblioteksplaner. Resultatet visar vidare att biblioteken eftersträvat, och i flera fall lyckats realisera, ökad tillgänglighet till tjänster och utbud. Det är dock oklart om den regionala biblioteksverksamheten inom ramen för Stärkta bibliotek har lyckats uppfylla bibliotekslagens mål om "att främja samarbete, verksamhetsutveckling och kvalitet när det gäller de folkbibliotek som är verksamma i länet".

En väsentlig följd av att biblioteken själva fick identifiera sina behov utifrån lokala förutsättningar är att projekten kunde formuleras av verksamheterna själva och i nära anknytning till lokalt upplevda behov. Resultatet visar även att lokalt initierade projekt har stor potential att ge upphov till samarbeten med lokala aktörer. Däremot antyder resultatet att samarbeten med andra bibliotek över kommungränserna försvåras av specifika lokala utmaningar och behov som det visar sig vara problematiskt att samverka kring. Apropå för- och nackdelar med tillfälligt statligt stöd för den kommunala folkbiblioteksverksamheten konstateras att fördelarna vida överstiger nackdelarna. Det ska dock uppmärksammas att tidsbegränsningen medför en risk att det som implementeras inte kan behållas inom ramen för den ordinarie verksamheten efter projektidens slut.

Det är svårt att bedöma huruvida samverkan mellan kommunal och regional biblioteksverksamhet har påverkat effekterna av satsningen. Resultatet visar att kontakter mellan kommunal och regional biblioteksverksamhet förekommer, men det finns få exempel på vad man kan beskriva som direkt samverkan. Den regionala biblioteksverksamheten har bidragit med kontaktskapande åtgärder genom att understödja nätverkande bland biblioteken inom länet. Flera av deltagarna i intervjustudien vittnar om den regionala biblioteksverksamhetens vilja och beredskap att bistå folkbiblioteken, men få tycks ha dragit nytta av det erbjudna stödet.

1. Inledning och uppdragsbeskrivning

Efter ett anbudsförfarande våren 2020 fick Sektionen för biblioteks- och informationsvetenskap vid Högskolan i Borås ett uppdrag av Statens kulturråd att följa upp satsningen Stärkta bibliotek, vilken genomfördes på svenska folkbibliotek 2018–2020. Av uppdraget framgår följande:

Uppdraget omfattar uppföljning av Stärkta bibliotek. Leverantören ska sammanställa relevanta uppgifter som finns i ansökningar och redovisningar, genomföra en kvalitativ beskrivning av Kulturrådets genomförande av satsningen och av genomförda insatser i kommuner och regioner samt analysera effekterna av satsningen Stärkta bibliotek. Uppföljningen ska beskriva hur stärkta bibliotek har bidragit till att uppfylla ändamålet med statsbidraget enligt förordning (2018:66) om statsbidrag folkbibliotek. (Kulturrådet, 2020)

Förordning 2018:66 slår fast att ändamålet med statsbidraget är att "öka utbudet av och tillgängligheten till folkbiblioteksverksamhet i hela landet" (SFS 2018:66).

Uppdragsbeskrivningen specificerar vidare att uppföljningen ska inkludera två inslag:

1. en kvantitativ uppföljning inklusive data från den nationella biblioteksstatistiken, analyser av information från ansökningar och redovisningar, kombinerat med intervjuer med personal på Kulturrådet
2. intervjuer med ett representativt urval av kommuner och regioner i hela landet utifrån det material som analyseras i punkt 1. Berättelser och konkretion kring bidragets upplevda effekter av Stärkta bibliotek. (Kulturrådet, 2020).

Uppdraget är, slutligen, också att i anslutning till den kvalitativt orienterade intervjustudien belysa tre områden av särskilt intresse: framgångsfaktorer för folkbiblioteksutveckling, samverkan på lokal, regional och nationell nivå samt uppfyllelse av målen i bibliotekslagen (2013:801).

Det kan konstateras att uppdraget för uppföljningen är både brett och omfattande. Även om det från början står klart att både kvantitativa och kvalitativa data ska utgöra underlag för analys, och att arbetet med nödvändighet måste genomföras i ett antal olika faser, rymmer uppdragsbeskrivningen även en viss frihet. Det gäller till exempel frågan om hur resultaten från de båda huvudinslagen ska presenteras. Vi har valt att presentera de båda studier som tillsammans utgör uppföljningen var för sig. Det ska också framhållas att de båda uppsättningarna data, det vill säga vårt empiriska material, är olika till sin karaktär och därmed inbjuder till aningen olika presentationsformer. Trots det är vår ambition att presentationerna av de båda studierna ska kunna fogas samman i rapportens avslutande avsnitt, där vi med hänvisning till både den kvantitativa, översiktsorienterade studien och den mer djupgående kvalitativa studien presenterar vår slutsats och ett antal rekommendationer för det fortsatta arbetet för att stärka folkbibliotek i hela landet.

1.1 Övergripande beskrivning av arbetsprocessen

Uppföljningen utgörs av två huvudsakliga inslag: dels en kvantitativ studie av dokument relaterade till satsningen på Stärkta bibliotek, dels en kvalitativ intervjustudie. De två delstudierna har också fått ge struktur åt rapporten, så till vida att de presenteras var för sig och därmed utgör rapportens två huvuddelar. I anslutning till respektive delstudie går vi närmare in på metod och tillvägagångssätt. Här följer en övergripande beskrivning av hela arbetsprocessen med uppföljningen.

Arbetet har genomförts i tre interrelaterade faser:

- Den första fasen inleddes hösten 2020 genom att samtliga ansökningar om medel i satsningen Stärkta bibliotek som gjorts av landets folkbibliotek 2018–2020, inklusive dokument som bifogats ansökningarna samt de projektredovisningar som vid den tidpunkten hunnit komma in, laddades ner från Kulturrådets dokumentdatabas Apollon. Det underlag för analys som laddades ner uppgick till drygt 2 300 dokument.
- Under den andra fasen sorterades och kodades de nedladdade dokumenten utifrån Sveriges Kommuner och Regioners (SKR) kommungruppsindelning¹ och med stöd i de ämneskategorier som identifierats i Kulturrådets delrapport (2019) om Stärkta bibliotek.² Med ämneskategorierna i fokus resulterade det inledande arbetet under denna andra fas i en översiktlig bild av var i landet ansökningar gjorts, vad de handlade om och hur de genomförda projekten förde-lats över landets regioner samt i riket sammantaget.
- Den tredje fasen bestod av den kvalitativa intervjustudien, där den kvantitativa analysen fortlöpte parallellt. Den kvalitativa intervjustudien har pågått våren 2021. Här genomförde vi intervjuer med chefer och medarbetare vid ett urval av de bibliotek som fått medel och genomfört projekt med stöd av Stärkta bibliotek samt analyserade intervjumaterialet.

Vårt analysarbete har vägletts av de frågeställningar som Kulturrådet uttryckligen önskat få besvarade. Dessa frågor redovisas i det nedanstående, i anslutning till presentationen av intervjustudiens resultat.

1. Se: <https://skr.se/skr/tjanster/kommunerochregioner/faktakommunerochregioner/kommungruppsindelning.2051.html>, hämtad 2021-05-27.

2. Följande ämneskategorier identifierades av Kulturrådet 2019: biblioteket i samhället, biblioteksrummet, breddad kompetens, digitala satsningar, läsfrämjande, meröppet, nationella satsningar, satsningar för unga, språkutveckling samt uppsökande verksamhet.

2. Dokumentstudien

I det följande presenteras den kvantitativt orienterade delen av uppföljningen. Här sammanställs relevanta uppgifter från ansökningar och redovisningar. Med utgångspunkt i ansökningar, rapporter och övrigt material kartläggs också prioriterade områden och beskrivningar av resursbehov och samarbeten. Dokumentstudien har väglett av följande forskningsfrågor, vars svar erbjuder en kartläggning och översiktlig bild av de områden som frågorna uppehåller sig vid:

- Vilka utvecklingsområden har folkbiblioteken prioriterat i sina ansökningar?
- Vilka resursbehov ger kommunerna uttryck för i ansökningarna?
- Vilka samarbeten på kommunal och regional nivå nämns i ansökan och rapportering?
- Hur beskrivs regionbibliotekens roll i dokumenten?
- Vilka metoder för omvärldsbevakning och biblioteksutveckling nämns för att motivera projekten?

Presentationen av dokumentstudiens resultat avslutas genom att vi vänder åter till dessa forskningsfrågor, vilka kortfattat besvaras. Vi gör också en kort reflektion kring resultaten i relation till ett urval nyckeltal från den nationella biblioteksstatistiken.

2.1 Analysförfarande

Sammantaget bestod underlaget för analys av 2 306 dokument som sparades ner från Kulturrådets databas Apollon i augusti och september 2020, där ansökningar, rapporter och övrigt material som sparats i databasen senast den 30 september 2020 inkluderades i materialet. Dokument registrerade därefter har däremot inte beaktats, vilket innebär dels att uppsättningen rapporter för 2019 års projekt är ofullständig, dels att rapporter för projektåret 2020 saknas helt.

Det empiriska materialet laddades upp i det datorbaserade analysverktyget ATLAS.ti där dokumenten namngavs, kodades och sorterades utifrån ett huvudsakligen kvantitativt orienterat perspektiv. Med utgångspunkt i de ämneskategorier som identifierats i Kulturrådets delrapport (2019) om Stärkta bibliotek genomfördes i ett första steg sökningar och kodning av hela det empiriska materialet. Genom stickprov och djupdykningar i ansökningarna har den första analysen sedan utökats med fler sökord och koder genom ett iterativt tillvägagångssätt för att på ett så uttömmande sätt som möjligt sammanfatta de områden, syften, målgrupper och resursbehov som nämns i materialet. Eftersom arbetet med intervjustudien till viss del har löpt parallellt med dokumentstudien har iakttagelser som gjorts genom granskning av intervjumaterialet kunnat bidra till att finslipa sökningarna. Härigenom har vi bland annat fått syn på de metoder för omvärldsbevakning och biblioteksutveckling som omnämns i materialet.

Med stöd av de verktyg för förfinad analys som erbjuds i ATLAS.ti har resultaten av sökningarna ordnats i kodgrupper och korstabulerats, granskats utifrån samförekomster av koder samt förts över till Excel för vidare behandling och presentation i diagram.

I det andra steget av dokumentstudien ringades särskilt den empiri in som utgörs av de 1 032 beviljade ansökningarna i materialet. Det har medfört möjligheten att studera tendenser över tid. I de flesta diagram som presenteras i det nedanstående utgår vi från alla beviljade ansökningar där åtminstone en av de termer som vi har relaterat till en viss kod eller kodgrupp finns med. I vissa av dokumenten förekommer koden flera gånger, i andra endast en gång, men i de flesta dokument förekommer ett flertal koder. Det betyder att inte alla ansökningar som till exempel innehåller termen "läsfrämjande" med nödvändighet handlar om en satsning på just läsfrämjande verksamhet; ibland kan termen i stället nämnas som ett indirekt resultat av en annan satsning. I en ansökan med fokus

på meröppet läser vi till exempel att "[p]ersonal kommer få mer tid att arbeta med läsfrämjande insatser till de som behöver det mest." (D181 Lysekil)

Det som emellertid står fast är att ansökan på något sätt berör läsfrämjande, och därmed har den tagits med i resultaten. Undantagen är kodningen av bibliotekens satsning på målgruppen unga, där alla ansökningar som anger att de till minst 60 procent satsar på målgruppen har kodats manuellt. Även kodningen av bibliotekens resursbehov har genomförts manuellt genom att vi gått igenom avsnittet om kostnaderna i ansökningsformulären.

2.2 Resultat

Resultat från dokumentstudien presenteras övergripande i det följande. Resultatredovisningens struktur följer de områden som framträder i forskningsfrågorna. Det innebär att framställningen är presenterad utifrån fyra huvudrubriker: utvecklingsområden, resursbehov, samarbeten samt metoder för biblioteksutveckling. Den fjärde forskningsfrågan, om den regionala biblioteksverksamhetens roll i sammanhanget, behandlas i anslutning till den fråga som rör samarbeten.

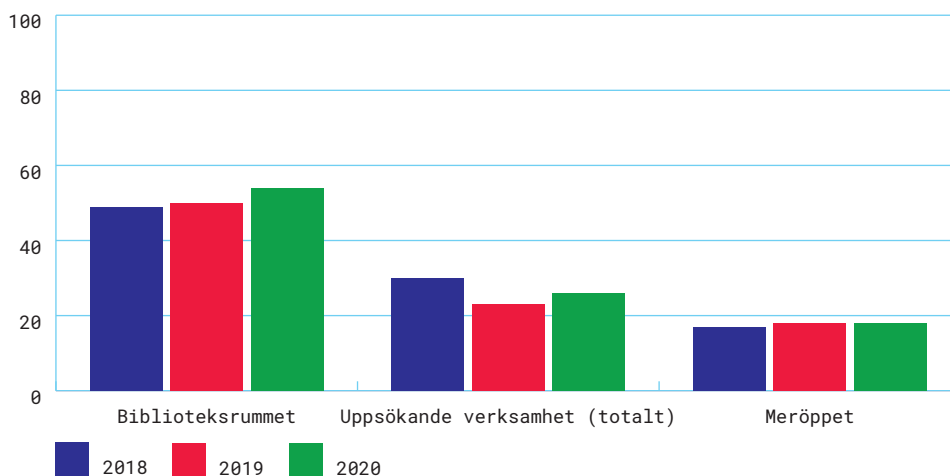
För att ge liv åt resultatredovisningen har vi, med ett fåtal undantag, genomgående eftersträvat att kombinera resonemangen om våra iakttagelser med citat ur de dokument som ingår i det empiriska materialet. De citerade passagerna är märkta så att det framgår vilken kommun den citerade deltagaren arbetar i. Den bokstavs- och sifferkombination som inleder parenteserna efter citaten utgör en identifikation av vilket dokument citatet kommer från.

Det som presenteras nedan utgörs av iakttagelser som tydligt relaterar till uppföljningens uppdrag. Det ska dock nämnas att det vid intresse går att åstadkomma fler jämförelser mellan regioner, kommuner och kommungrupper i enlighet med SKR:s indelning samt mellan projektår. Dessutom kan fler detaljerade analyser genomföras av samförekomst av olika koder och kodgrupper samt av rapporterna och övriga dokument.

2.2.1 Kartläggning av utvecklingsområden som prioriterats i bifallna ansökningar 2018–2020

I vår inledande analys har vi undersökt andelen bifallna ansökningar som innehåller termer som kan kopplas till bibliotekens fysiska inredning, infrastruktur och utrustning, centrala aktiviteter samt prioriterade målgrupper. Som framgår i redogörelsen för analysförfarandet betyder omnämnandet av sådana termer inte nödvändigtvis att det aktuella utvecklingsområdet är centralt i ansökan. Vi har dock, genom stickprov och närläsning av ansökningar, säkerställt att ansökan ändå kan sägas beröra en viktig aspekt av utvecklingsområdet. Nedanstående diagram visar resultat vad gäller tre exempel på sådant som vi ser som utslag för satsningar på bibliotekens fysiska inredning, infrastruktur och utrustning. Uppsökande verksamhet är inkluderat eftersom ansökningar kring sådan verksamhet oftast rymmer inslag i form av särskild utrustning.

Figur 1. Andel beviljade ansökningar (procent) 2018–2020 som berör biblioteksrummet, uppsökande verksamhet respektive meröppet, riket



Ungefär hälften av alla ansökningar anger ett behov av att satsa på utrustning eller upprustning av bibliotekslokaler som en central del i ansökan eller som ett stöd till en satsning på till exempel mobil verksamhet eller meröppet. Det beskrivs bland annat att upprustningen av lokaler handlar om ökad tillgänglighet: "Vi vill fortsätta jobba på ett biblioteksrum som tilltalar en större mångfald av människor, ett rum du vill vistas i för det finns en plats åt alla." (D62, Boxholm)

I andra ansökningar framställs det som ett led i att anpassa rummet efter ett ändrat arbetssätt: "Med nytt hyllsystem och ommöblering håller vi på att skapa en mer flexibel miljö som kan anpassas och användas för olika verksamheter. Dock är lokalen liten och trång." (D132, Karlsborg)

I ytterligare andra ansökningar framhålls särskilda sätt att genomföra satsningar inriktade mot att stärka bibliotekens fysiska inredning, infrastruktur och utrustning. Dialoger nämns som ett verktyg för att säkerställa att anpassningen av lokaler är ändamålsenlig, till exempel i följande ansökan:

Modellen ... fokuserar på att ändra de normer som kan begränsa besökarna. ... De nya lokalerna är anpassade för att skapa god fysisk och kognitiv tillgänglighet, med välplanerade och genomtänkta miljöer för olika behov. Verksamhetsmässigt ökas tillgängligheten och dialogen om densamma genom riktad gruppverksamhet som möter behoven hos specifika målgrupper. (D1937, Karlstad)

De tre områden som framträder i figur 1 hör allt som oftast ihop, så till vida att en ansökan som till exempel handlar om att starta en verksamhet med meröppet oftast också rymmer flera termer som handlar om biblioteksrummet, till exempel vad gäller möblering eller belysning. Inom området uppsökande verksamhet handlar de flesta ansökningarna om mobil biblioteksverksamhet, exempelvis biblioteksbussar, men även cyklar och elcyklar omnämns. Här nämns även pop up-bibliotek, minibibliotek, profilkläder och marknadsföringsmaterial.

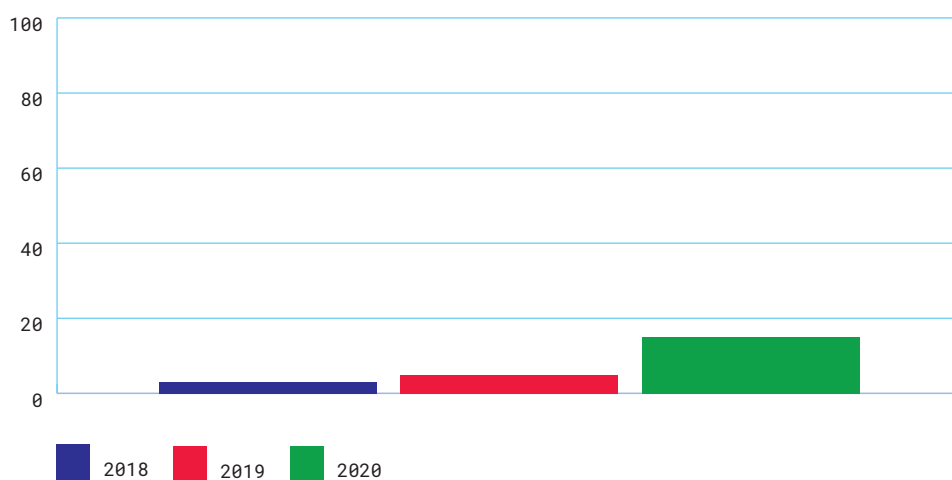
I anslutning till det här området förs även behov av inredning av de mobila lösningarna på tal, vilket gör att en sådan ansökan hör till den andel som innehåller termer kopplade till både biblioteksrummet och uppsökande verksamhet, vilket illustreras av följande passage ur det empiriska materialet:

Det är av stor vikt att vi har en läsbuss som är tillgänglighetsanpassad för personer med fysiska handikapp. Bussen behöver vara anpassad så att dessa besökare säkert och tryggt kan ta sig in i bussen, detta är en demokratifråga. (D2163, Åmål)

Utöver att exemplet visar att ansökningar mycket ofta spänner över mer än ett område ser vi här också uttryck för ett inslag av den sort som vi fokuserar på i intervjustudien. Det rör sig i det här fallet om konstaterandet att det "är en demokratifråga", vilket är en passage som kan relateras till frågan om projektens eventuella koppling till uppfyllelsen av målen i bibliotekslagen, där det slås fast att det allmänna biblioteksväsendet ska verka för det demokratiska samhällets utveckling.

Det kan också noteras i ovanstående citat att frågan om tillgänglighetsanpassning förs på tal. En särskild form av tillgänglighet är den som kan beskrivas som kognitiv tillgänglighet. Vi har valt att särskilt belysa frågan om detta slags tillgänglighet (se figur 2), eftersom vi över de tre år uppföljningen gäller noterar en markant ökning av ansökningar som gäller denna fråga.

Figur 2. Andel beviljade ansökningar (procent) 2018–2020 som innehåller termer kopplade till kognitiv tillgänglighet, riket



De söktermer som ingick i koden var olika former av adjektivet kognitiv, (föreningen) Begripsam³, lågstimuli, ljudmiljö, ljuddämpande, och liknande termer. Samtliga dessa termer har genom en manuell genomgång befunnits ha att göra med det som kan sägas kapslas in av begreppet kognitiv tillgänglighet.

Ansökningar som innehåller sådana termer har ökat anmärkningsvärt från endast 3 procent av alla beviljade ansökningar 2018 till 15 procent 2020 – en ökning som torde ha att göra med Begripsams kunskapsöversikt *Kognitiv tillgänglighet på bibliotek* (Johansson 2020), vilken genomfördes på uppdrag av Kulturrådet. Totalt 23 beviljade ansökningar hänvisar till Begripsam, antingen som konsult eller som kompetensutvecklare, eller till nämnda kunskapsöversikt. Två av dessa ansökningar kommer från 2018, fyra från 2019 och resten från 2020.

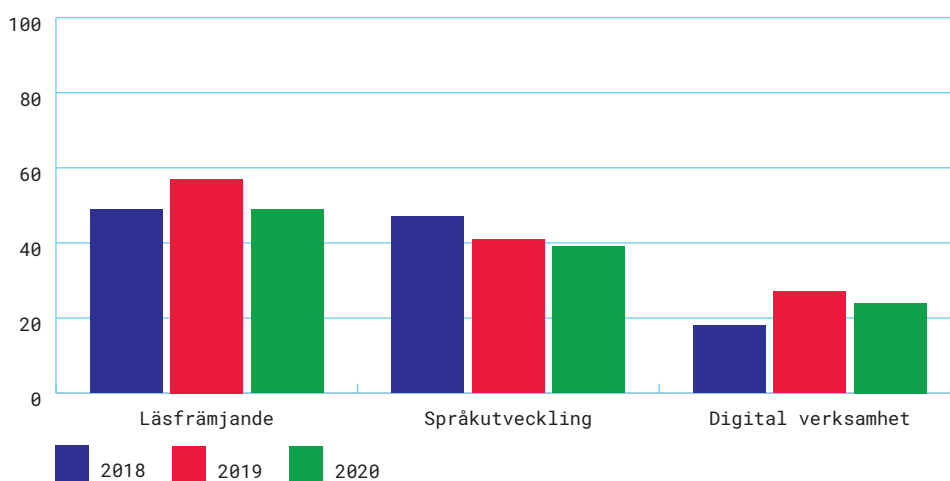
3. Begripsam är "både en förening och ett bolag" som "arbetar med att göra samhället mer tillgängligt". Framför allt arbetar de med "tillgänglighet för personer med kognitiva svårigheter". Se <https://www.begripsam.se/om-oss/>, hämtad 2021-05-27.

I många ansökningar anges satsningar på bättre skyltning, bättre belysning och en förbättrad ljudmiljö. Medan långt ifrån alla av dessa explicit anger att de ser det som en satsning på ökad kognitiv tillgänglighet, visar Johanssons (2020) rapport att en lugnare miljö med tydligare och enklare skyltning är en viktig förutsättning för kognitiv tillgänglighet. Att man i flera av ansökningarna tänker i liknande banor kan till exempel ses i följande citat:

Den visuella miljön består av intryck som vi upplever med ögonen och påverkar vår möjlighet till koncentration och lärande, därför är det av stor vikt att tillgodose detta när vi omarbetar biblioteksrummen. Möjligheterna till koncentration påverkas negativt av en rörig, färgstark och bullrig miljö. Viktigt med bra skyltning. Inredning och möblering ska ge en bra överblick och god orientering. Insatser behöver ytterligare göras för att förbättra ljudmiljön. Viktigt att fortsätta skapa lugna miljöer i biblioteksrummet via väl genomtänkt möblering. Vi undviker material som bländar och reflekterar, väljer matta färger och ytor. Installera jämn och bländfri belysning. Ett visuellt fokus ska finnas både i det fysiska biblioteksrummet samt det digitala. På detta sätt vill vi befästa bibliotekets plats i samhället som ett demokratiskt rum för alla. (D247, Smedjebacken 2019)

Figur 1 fokuserade på biblioteket som plats genom att lyfta frågan om inredning, infrastruktur och utrustning. Nedanstående diagram (figur 3) visar exempel på sådant som äger rum i biblioteket: centrala aktiviteter som läsfrämjande, språkutveckling och digitala satsningar i form av exempelvis så kallade makerspaces, kodverkstäder, digidelcenter, fixotek och animering.

Figur 3. Andel beviljade ansökningar (procent) 2018–2020 som berör bibliotekens aktiviteter i form av läsfrämjande, språkutveckling och digitala satsningar, riket



Läsfrämjande utgör ett omfattande område i materialet. Det hyser i sin tur relaterade underkategorier som manifesteras genom termer som biblioterapi, bokprat, digital läsning, läs- och skrivfrämjande samt skrivarkurs.

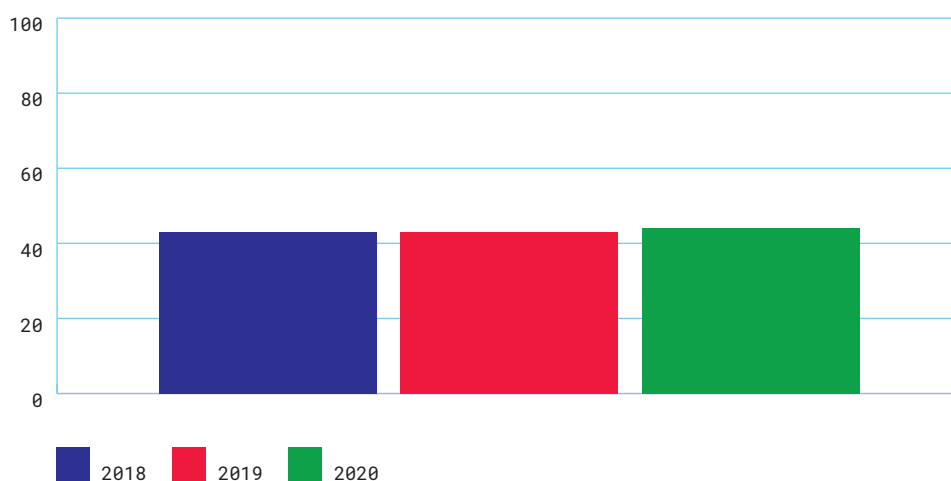
Som vi har varit inne på kan läsfrämjande framträda som indirekt relaterat till andra satsningar. Detta gäller även andra förekommande termer. Att till exempel biblioterapi nämns i ansökan betyder inte nödvändigtvis att det är vad ansökan främst handlar om; emellertid visar stickprov att biblioterapi som verksamhet, enskild programpunkt eller innehåll i kompetensutveckling ingår i det föreslagna projektet. Följande passage ur det empiriska material visar hur flera för analysen betydelsebärande termer kan samverka i en och samma ansökan:

Vårt stora mål med insatserna är att säkerställa just tillgänglighet till läsning, såväl språklig tillgänglighet som fysisk eller digital. Biblioteket ska vara en plats där alla känner sig hemma, oavsett ålder, ursprung, kön eller eventuella funktionsnedsättningar. Rätten till läsning och information gäller lika för alla. Vi vill skapa ett samarbete med såväl ungdomar som personer i LSS kring programverksamhet i biblioteket och arbeta för möten mellan olika grupper som annars inte möts. Ett arbete som vi tror kan bidra till ökad förståelse och tolerans mellan människor. Som en del i detta kommer en i personalen att gå en utbildning i biblioterapi. (D1909, Heby)

Citatets inramning utgörs tydligt av ambitionen att arbeta läsfrämjande men citatet anknyter även till en lång rad andra aspekter av intresse för uppföljningen, exempelvis särskild omsorg om vissa målgrupper (ungdomar, personer med funktionsnedsättning) samt fysisk och digital tillgänglighet.

I det följande (figur 4 och 5) illustreras iakttagelser som gjorts i materialet kring särskilda prioriterade målgrupper.

Figur 4. Andel beviljade ansökningar (procent) 2018–2020 som anger att satsningen till 60 procent eller mer riktar sig målgruppen unga, riket

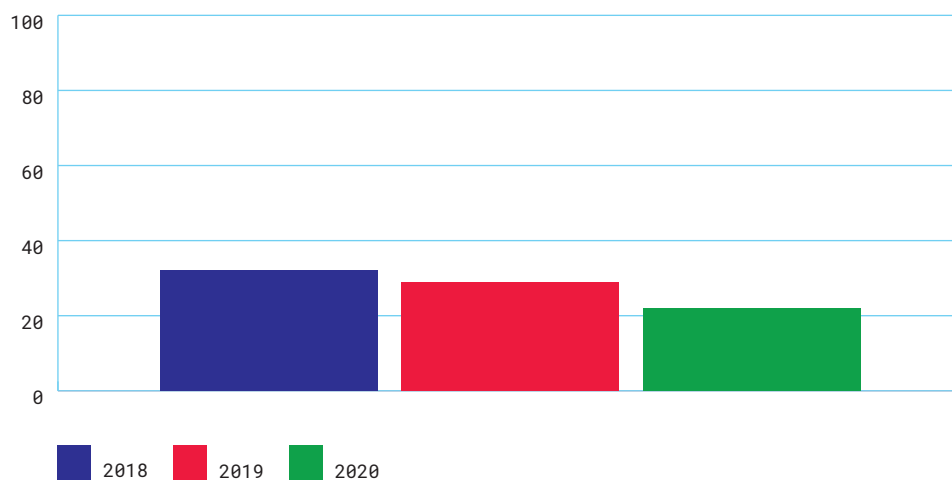


Figur 4 redovisar alla ansökningar där de sökande anger 60 procent eller mer, som svar på frågan "Hur stor andel riktar sig till målgruppen barn och unga (0–18 år?)", och vi kan konstatera att det rör sig om en nära nog konstant andel över de tre år som Stärkta bibliotek har löpt. Det tycks dock variera hur frågan har tolkats. I anslutning till ett projekt med uttalat fokus på språkutveckling hos små barn anges av sökanden att de endast till 50 procent satsar på unga som målgrupp, vilket förklaras genom att de samtidigt framhåller att projektet lika mycket är riktat till de små barnens föräldrar.

Samtidigt kan även en generell hållen satsning vad beträffar målgrupp också uppfattas som mest riktad till just unga. Det ser vi bland annat i följande citat: "Även om samtliga insatser när det gäller teknik och ljus vänder sig till alla, så är barn och unga en prioriterad grupp när vi ska starta igång verksamheten i de nya lokalerna." (D2102, Tranemo)

Bibliotekslagen framhåller att biblioteksväsendet ska ägna särskild uppmärksamhet åt personer som har annat modersmål än svenska. I figur 5 redovisas resultat kring frågan om hur många av de beviljade ansökningarna som rymmer begrepp som kan knytas till målgruppen nyanlända.

Figur 5. Andel beviljade ansökningar (procent) 2018–2020 som innehåller termer kopplade till verksamhet för nyanlända, riket



Figur 5 bygger på en grupp koder konstruerad av termer som exempelvis nyanlända, språkkafé, biblioteksguide och integration. Genom stickprovskontroller av ansökningsdokument konstaterar vi att aktiviteter för nyanlända i de allra flesta fall ingår som en del av ansökan även om det också förekommer att termerna främst nämns i bakgrundsbeskrivningen, vilket följande citat visar prov på:

De planerade insatserna gör att biblioteksverksamheten når ut mer och framför allt till fler grupper med särskilda behov: unga vuxna, hörselskadade, nyanlända och hbtq. Insatserna gör vår verksamhet mer inkluderande, och bidrar till att befästa bibliotekets plats i samhället som en läsförmedlande demokratisk institution och informationscentral. (D160, Leksand)

Som framgår av citatet berörs flera målgrupper i denna ansökan. Det ska således betonas att de flesta ansökningarna berör flera verksamheter och målgrupper och att vi här inte har redovisat vad som utgör ansökningarnas direkta fokus.

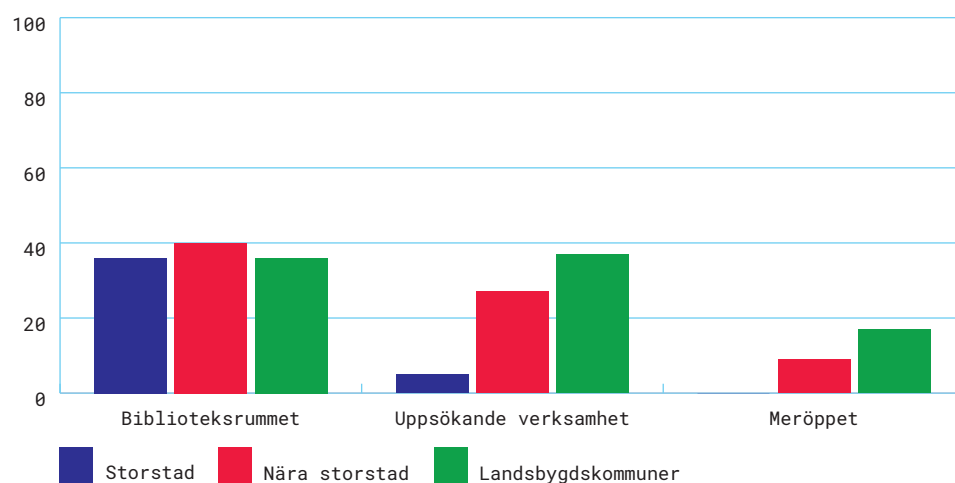
De resultat som redovisats så här långt har samtliga baserats på data som gäller riket i stort. I det nedanstående redovisas resultat som bygger på termer som kan kopplas till bibliotekens fysiska inredning, infrastruktur och utrustning, centrala aktiviteter samt till dess prioriterade målgrupper, men med den skillnaden att vi illustrerar variation över riket.

Variation över riket

Att det finns skillnader mellan upplevda behov av utvecklingsområden och prioriterade målgrupper för projekten beroende på den lokala kontexten och den geografiska placeringen tydliggörs i figur 6–8 nedan. För att åstadkomma dessa resultat har vi använt oss av de kommunkoder som tillhandahålls av Sveriges Kommuner och Regioner (SKR): A1 (storstäder, Stockholm, Göteborg och Malmö), A2 (pendlingskommuner näraorstäder) samt C8 (landsbygdskommuner).

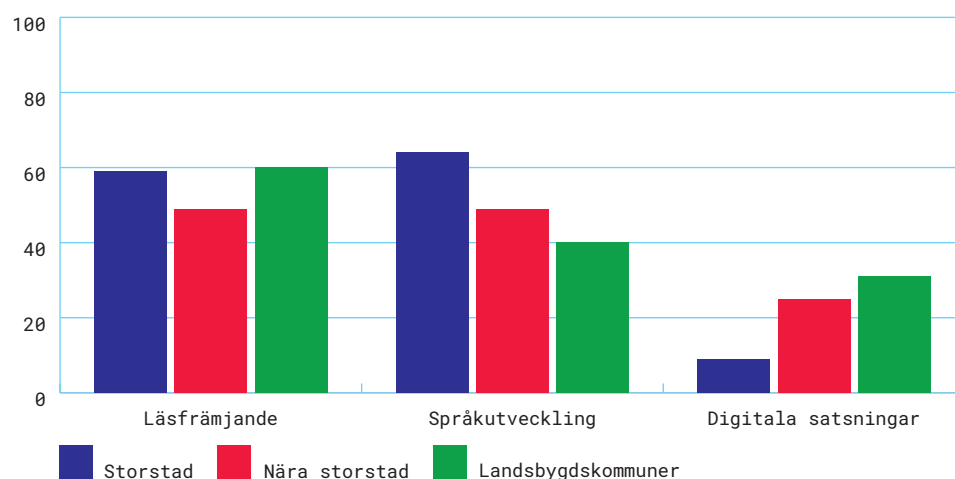
Det finns endast sammanlagt 22 bifallna ansökningar i vårt material från storstäderna, varav nästan hälften berör någon av de nationella satsningarna Världens bibliotek eller Bibblix, vilket ska tas i beaktande när vi betraktar resultaten. Däremot finns det 150 bifallna ansökningar från pendlingskommunerna (A2) och 145 från landsbygdskommunerna (C8), vilket gör dessa resultat något mer tillförlitliga.

Figur 6. Andel beviljade ansökningar (procent) 2018–2020 som innehåller termer kopplade till bibliotekens fysiska inredning, infrastruktur och utrustning



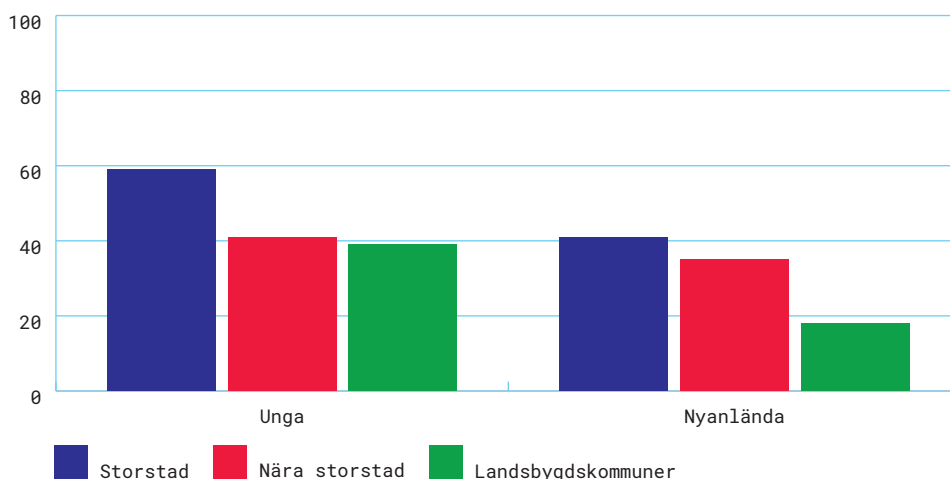
Här framträder tydligt att ansökningarna från storstäderna 2018–2020 till mycket liten del har handlat om mobil verksamhet eller annan uppsökande verksamhet och över huvud taget inte alls om satsningar på meröppet. Det ska dock betonas att eftersom underlaget utgörs av så få ansökningar är det svårt att dra några långtgående slutsatser om detta. Bibliotek på landsbygden har varit mer benägna att nämna uppsökande verksamhet, termer relaterade till biblioteksrummet och meröppet, vilket förefaller rimligt med tanke på att deras verksamhet får förmodas täcka ett större geografiskt område.

Figur 7. Andel beviljade ansökningar (procent) 2018–2020 som innehåller termer kopplade till bibliotekens aktiviteter i form av läsfrämjande, språkutveckling och digitala satsningar



Biblioteken i storstäderna Stockholm, Malmö och Göteborg har alla tre sökt medel vid upprepade tillfällen för stora satsningar i form av Bibblix, Världens bibliotek, Staden där vi läser! samt projektet Nyanlända biblioteksguider. Dessa projekt präglar utfallet av staplarna för kategorin storstad.

Figur 8. Andel beviljade ansökningar (procent) 2018–2020 som riktar sig till unga respektive nyanlända, med fokus på fördelning över riket



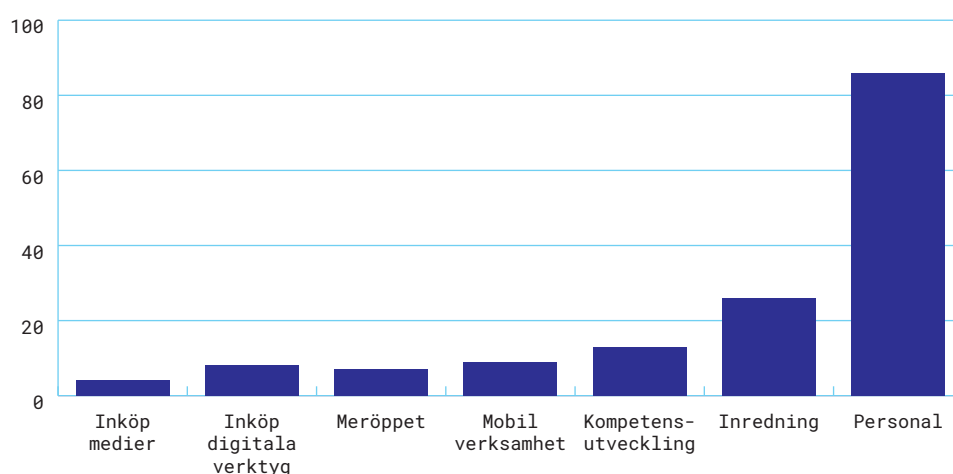
Återigen bidrar storstadskommunernas relativt sett omfattande projekt sannolikt till att färga storstadsstaplarna. Men det ska också noteras att det finns relativt sett färre projekt som riktar sig till nyanlända i landsbygdskommuner än i eller nära storstäderna, vilket troligen beror på skillnader i populationssammansättning.

2.2.2 Resursbehov som ges uttryck för i ansökningarna 2018–2020

För att genomföra den kartläggning som redovisas nedan har vi kodat det avsnitt i de bifallna ansökningarna där en redovisning av kostnader efterfrågas. Här återfinns å ena sidan poster som hänvisar till inköp av verktyg, material, medier eller infrastruktur, å andra sidan poster som gäller personalkostnader eller kostnader för kompetensutveckling av personal. Inte alla kostnader har tagits med; till exempel återkommer det ganska ofta en post för marknadsföring av projekten, vilken inte har inkluderats i det underlag som diagrammet nedan (figur 9) bygger på.

Det ska också nämnas att diagrammet återger *hur ofta* de olika posterna nämns som projektkostnader i ansökan. Staplarna anger således inte den sammanlagda fördelningen av resurserna. Med andra ord kan vissa poster återkomma i många ansökningar men sammanlagt handla om ganska små resurser medan till exempel enstaka inköp av bokbussar sammantaget utgör en hög kostnad.

Figur 9. Andel av beviljade ansökningar (procent) 2018–2020 som redovisar projektkostnader för olika poster, riket



För att ytterligare förtydliga figuren, och för att ge en inblick i vad som kan dölja sig i de olika staplarna, är det på sin plats att något mer i detalj redovisa vårt kodningsförfarande. I posten "inköp digitala verktyg" inkluderas RFID (*radio frequency identification*) som är en teknisk lösning för att hålla reda på bibliotekets medier; denna lösning nämns i sju ansökningar. I denna post ryms även kostnader för robotar, tekniska hjälpmedel, datorer med mera, men inte kostnader för verktyg som kan knytas direkt till satsningar på meröppet eller mobil verksamhet.

I posten "inredning" inkluderas termer som ombyggnad, ombyggnation, utrustning, belysning, ommålning, inköp av möbler, med mera. Dock inkluderas inte inredning som tydligt kan knytas till meröppet eller mobil verksamhet, till exempel bokbussinredning.

Litteratur, medier men också streamingtjänster är exempel på vad som kodats i posten "inköp medier". I en ansökan förekommer till exempel posten "litteratur till kapprumsbibliotek på förskolor". I en annan handlar hela ansökan om medel till "filmtjänst – 200 000 kr/år per sökande bibliotek/kommun". (D814, Aneby)

I den post som förekommer i hela 86 procent av ansökningsdokumenten, "personal", inkluderas både extra arbetstid för befintlig personal och rekrytering av vikarier. Här ingår även kostnader för att rekrytera projektledare eller anlita timarvoderade konsulter eller hantverkare. Den relativt brokiga bild av kostnader som ryms i det sammantagna materialet framträder genom följande citat ur det empiriska materialet:

Vi söker för en period om tre år bidrag för en tryggare variant av meröppet bibliotek – utökade öppettider med vakt/värd och självservice inspirerat av en dansk modell. (D1115, Värnamo)

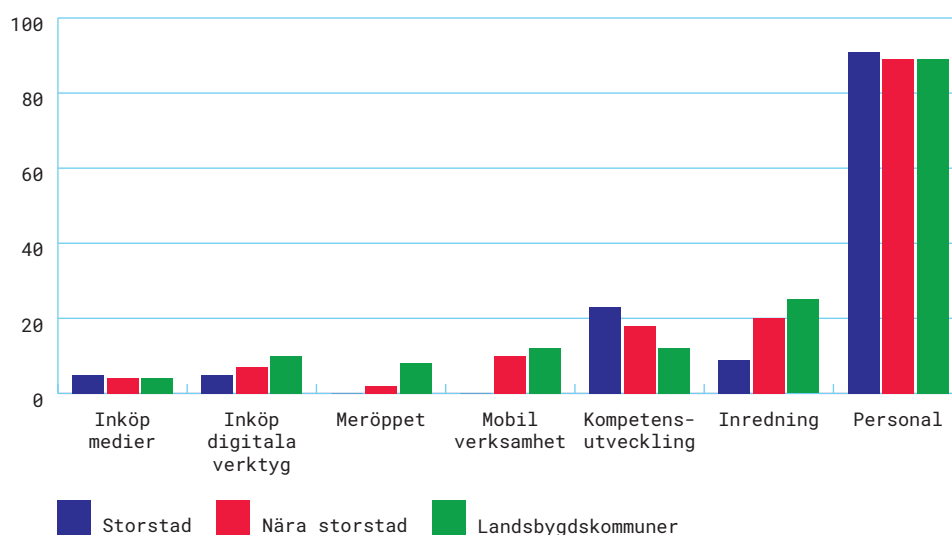
Vi söker bidrag för att anställa en biblioteksguide. Denne ska bygga relationer med ungdomar i stadsdelen, försöka skapa ett ömsesidigt förtroende som bidrar till att delaktigheten med biblioteket och allt det man kan göra här ökar. (D303, Uppsala)

Även om det finns drag av kompetensutveckling i så gott som alla projekt söks det inte alltid medel för just kompetensutveckling. När det görs kan det dels handla om vikariekostnader för att täcka upp när ordinarie personal kompetensutvecklas (vilket vi har fört till posten "personal"), dels handla

om specifika kompetensinsatser, till exempel "studie- och inspirationsresor eller konferens" eller "föreläsningar, samt utbildning och workshops". (D55, Bollnäs)

Figur 10 visar resultatet av en jämförelse mellan hur storstäder, kommuner i närheten av storstäder och landsbygdskommuner har redovisat olika kostnader.

Figur 10. Andel beviljade ansökningar (procent) som redovisar projektkostnader för olika poster 2018–2020, med fokus på variation mellan stad och landsbygd



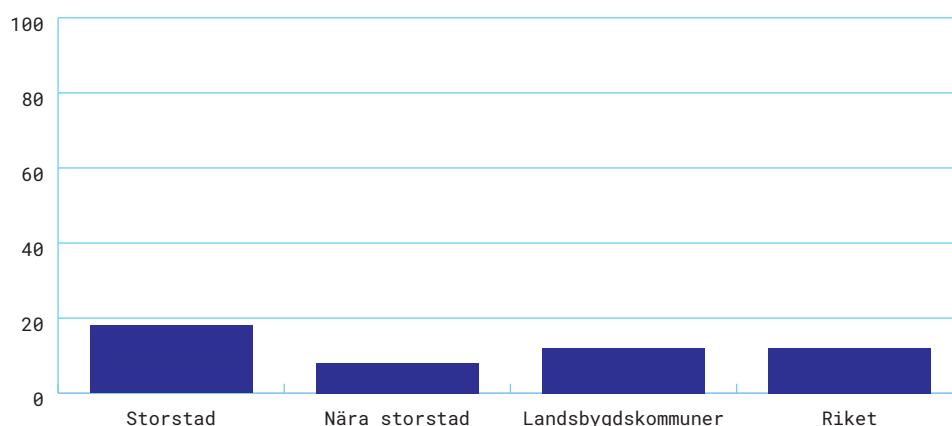
Här är variationen mellan bibliotek i storstäder och på landsbygden inte särskilt stor, även om det kan noteras att bibliotek på landsbygden i betydligt högre grad har ansökt om medel för kostnader knutna till i synnerhet meröppet men även till mobil verksamhet.

2.2.3 Samarbeten på kommunal och regional nivå

Det förekommer relativt få explicita hänvisningar till regional biblioteksverksamhet i den totala mängden dokument (ansökningar, rapporter och övriga dokument) som lämnats in till Stärkta bibliotek; bland de bifallna 1 032 ansökningarna är det endast 125 som rymmer sådana hänvisningar. Det ska också noteras att karaktären på dessa omnämningen varierar. I vissa fall kan det till exempel handla om en referens till en av regionbibliotekens publikationer, medan det i andra sammanhang rör sig om att det aktuella kommunbiblioteket framställer den regionala biblioteksverksamheten som en användbar resurs: "Regionbibliotek Halland har en utvecklartjänst med sikte på litteraturutveckling som spelar in podcasten [som] ingår i detta arbete" (D149, Kungsbacka) eller "Regionbibliotek Stockholm finns tillgängliga som stöd och samtalspart" (D1098, Vallentuna).

Som framgår av nedanstående diagram (figur 11) finns det ingen tydlig skillnad mellan storstäder, kommuner i närheten av storstäder och landsbygdskommuner när det gäller omnämningen av den regionala biblioteksverksamheten.

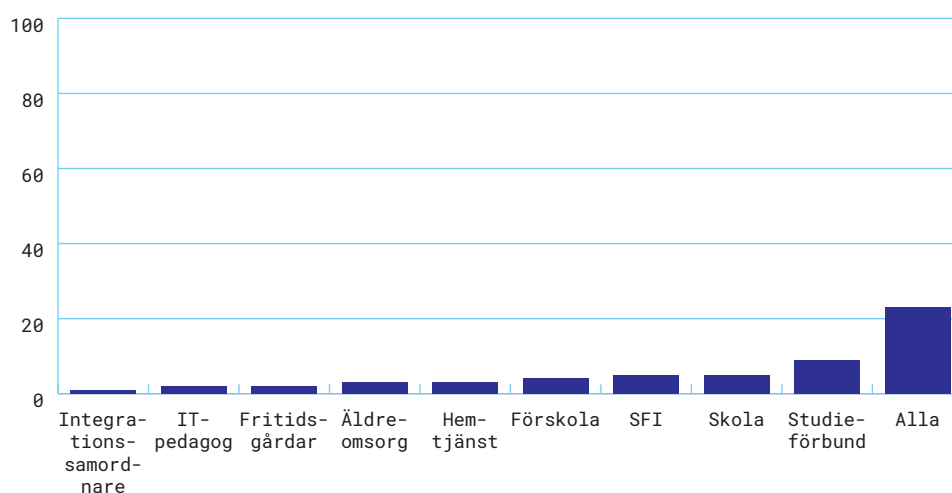
Figur 11. Andel beviljade ansökningar (procent) 2018–2020 som nämner regional biblioteksverksamhet, dels variation mellan stad och landsbygd, dels riket



Både när det gäller samarbete med regional biblioteksverksamhet och samarbete på lokal nivå är det svårt att utifrån ansökningshandlingarna dra långtgående slutsatser om med vilka parter det faktiskt kommer att ske samarbete. En hel del av det samarbete som av intervjustudien att döma tycks ha skett under projektens gång har inte har planerats i detalj och har inte heller skrivits fram i ansökan. Medan till exempel idrottsföreningar sammanlagt nämns 57 gånger i hela materialet finns endast 2 bifallna ansökningar som nämner sådana föreningar, vilket ger en fingervisning om att det finns ett större inslag av samarbete i projekten än vad ansökningarna ger uttryck för.

Samtidigt verkar inte samarbete nämnas mer frekvent i rapporter eller övriga dokument. I 23 procent av de bifallna ansökningarna 2018–2020 nämns samarbete med någon eller flera lokala parter, till exempel skola, integrationssamordnare eller äldreomsorg. Eftersom det i drygt 20 procent av alla dokument, med undantag av de avslagna ansökningarna, nämns någon form av samarbete har vi valt att inkludera ett diagram som visar hur samarbete nämns i de bifallna ansökningarna (figur 12), vilket gör det enklare att jämföra med övriga diagram.

Figur 12. Andel bifallna ansökningar (procent) 2018–2020 som hänvisar till termer kopplade till samarbete med lokala aktörer, riket



Utöver de typer av samarbetsparter som nämns i figur 12 förekommer flera som bara nämns enstaka gånger. Här ser vi bland andra Svenska kyrkan, Synskadades Riksförbund, spelföreningar, specifika idrottsföreningar och andra föreningar. Dessa omnämningen är emellertid inte inkluderade i figur 12 just av det skälet att de var för sig nämns för få gånger.

Genom samarbete med kommunens fritidsgård vill vi ordna läsecirklar med fokus på HBTQ samt inköp av litteratur på temat som ska ingå i fritidsgårdens utbud. (D1137, Öckerö)

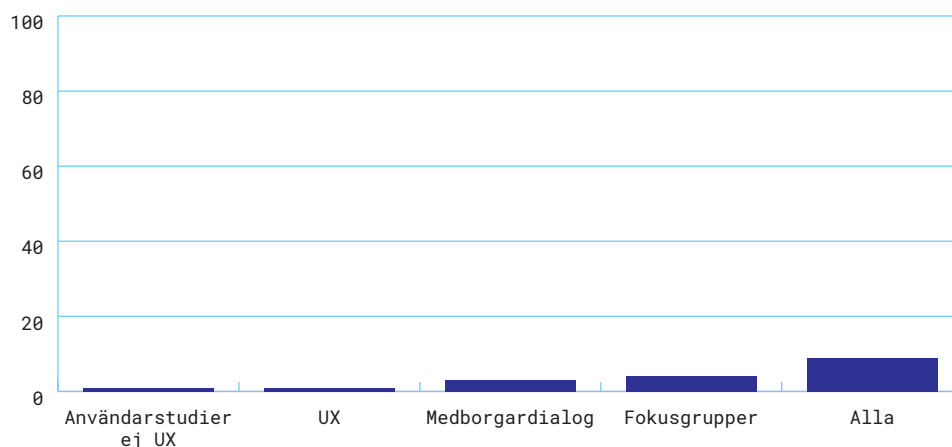
Vi vill i detta projekt samarbeta med hemtjänst och äldreomsorg i Piteå kommun för att hitta arbetssätt där vi tillsammans kan arbeta läsfrämjande för målgruppen. Vi ska också samarbeta med pensionärs- och handikappföreningar för att med hjälp av dem vidga vårt kontaktnät och hitta andra som är intresserade av att jobba med den här frågan. (D231, Piteå)

Av dessa exempel ser vi vidare att frågan om samarbete kan vara mer eller mindre elaborerad och komplex. I det första fallet (Öckerö) framgår att det rör sig om en specifik samarbetspartner för ett relativt klart definierat syfte, medan det i det andra exemplet (Piteå) skrivs fram ett förslag som i förlängningen kan leda till samarbete med flera aktörer.

2.2.4 Metoder för biblioteksutveckling och omvärldsbevakning

Av intervjustudien (se nedan) framkommer att biblioteken mer eller mindre systematiskt har använt sig av olika metoder för att utveckla och förankra projektidéer inför eller under projekten. Där framkommer att det kan handla om förstudier av olika slag, omvärldsbevakning eller omvärldsorientering genom medborgardialoger och om arbetssätt som engagerar hela eller delar av personalen som uppmuntras att bidra med projektidéer. Det har dock visat sig vara ganska svårt att kartlägga dessa metoder för biblioteksutveckling genom sökningar i det material som ligger till grund för dokumentstudien; bland de bifallna ansökningarna är det endast ett fåtal som innehåller termer som vittnar om att något slags användarstudie är planerad att ingå i projektet eller utgöra grund för ansökan.

Figur 13. Andel bifallna ansökningar (procent) 2018–2020 som nämner termer kopplade till användarstudier, riket

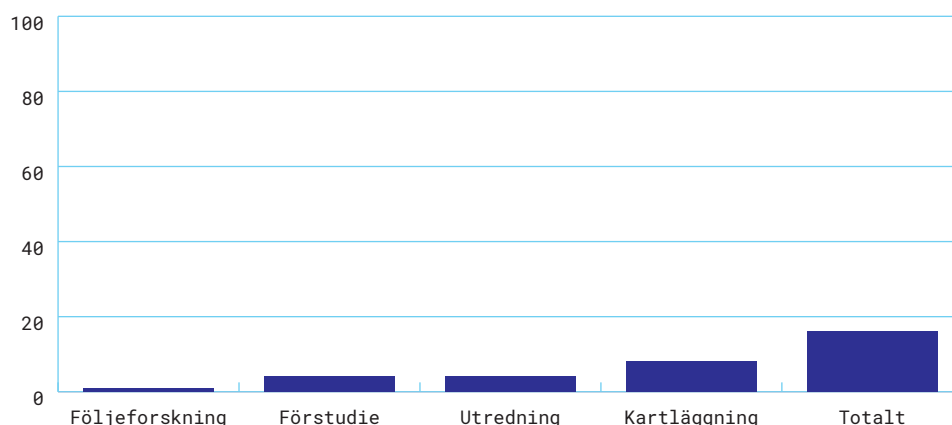


Sammanlagt nämns något av de begrepp som förekommer i figur 13 i endast 9 procent av alla bifallna ansökningar 2018–2020. (Förkortningen UX står för *user experience* som är en metod som syftar till att samla in data från och om användare för att därigenom förstå deras behov och intressen i relation till biblioteksanvändning.) Detta relativt sett blygsamma resultat bör dock ses i relation till

intervjustudiens resultat (se nedan), vilket antyder att mer eller mindre systematiska planeringar och förberedelser tycks vara vanligare än vad ansökningarna ger vid handen.

Något fler ansökningar hänvisar explicit till mer generella utredningar som gjorts inför eller som planeras genomföras under de sökta projekten (figur 14).

Figur 14. Andel beviljade ansökningar (procent) 2018–2020 som rymmer termer kopplade till utredning inför eller under projekt, riket



Sammanlagt nämns någon av de termer som förekommer i figur 14 i 16 procent av alla bifallna ansökningar 2018–2020. Genom att manuellt gå igenom de ansökningar som identifierades genom en övergripande sökning i alla beviljade ansökningar har vi kunnat säkerställa att det rör sig om projekt som hänvisar till studier eller undersökningar som antingen har genomförts eller planeras att genomföras och som har direkt koppling till projekten.

Det kan handla om att synliggöra behov:

Den kartläggning som nu pågår och resultatet av den kommer att vara en angelägenhet för hela Borlänge kommun då den avser att visa hur det förhåller sig i de studerade områdena. Vad som pågår, saknas, vad som behöver samordnas eller satsas extra på för att underlätta integrationen och minska klyftorna. Bibliotekets betydelsefulla roll som aktör i detta sammanhang kommer att synliggöras. (D57, Borlänge)

I flera fall betraktas projektåren som en flerstegsraket, vilket illustreras med följande passage:

Vi har fokuserat på kartläggning och kompetensutveckling år 1. År 2 ligger fokus på att utveckla metoder och genomförande. (D91, Gotland)

Med tanke på att en egen omvärldsbevakning efterfrågas i utlysningen är det värt att notera att det är en förhållandevis liten andel av de beviljade projekten som använder egna analyser och studier. Det förefaller dock rimligt att misstänka att ansökningarna endast visar en liten del av allt metodiskt arbete med omvärldsbevakning och analys som faktiskt genomförs. Återigen finns det skäl att hänvisa till resultaten av intervjustudien. Där berättas till exempel i bred omfattning om hur det har eftersträövats att inkludera medarbetare i ansökningsarbetet. Detta framträdande inslag reflekteras inte i samma utsträckning i dokumentstudien.

2.2.5 Dokumentstudiens forskningsfrågor besvarade

I det följande vänder vi åter till de frågor som väglett arbetet med dokumentstudien. Med grund i de resultat och resonemang som presenterats i det ovanstående besvarar vi dokumentstudiens forskningsfrågor.

- Vilka utvecklingsområden har folkbiblioteken prioriterat i sina ansökningar?

Här ser vi hur tre övergripande områden framträder där vart och ett har sitt särskilda fokus: 1) biblioteket som plats, 2) den verksamhet och de aktiviteter som äger rum i och omkring biblioteket samt 3) befintliga och potentiella användare.

Ungefär hälften av alla ansökningar anger som en central del i ansökan behovet av att satsa på utrustning eller upprustning av bibliotekslokaler. När det gäller verksamhet och aktiviteter framträder projekt kring läsfrämjande, språkutveckling och digitala satsningar av en mängd olika slag, till exempel makerspaces, digidelcenter, digital skaparverkstad och kodverkstad. Ansökningarna genomsyras vidare av ambitionen att satsa på olika målgrupper, till exempel ungdomar och nyanlända, samt på förstärkt och ökad fysisk och digital tillgänglighet.

I anslutning till frågan om utvecklingsområden kan vi även spåra en viss variation över riket som helhet. Uppsökande verksamhet och satsningar på meröppet är generellt framträdande i ansökningar från bibliotek i landsbygd och i kommuner i storstäders närhet. Från de tre storstäderna finns däremot få ansökningar på dessa teman. Beträffande variationer över riket kan även nämnas att ansökningar med siktet inställt på tjänster och utbud för nyanlända och för gruppen unga är mer frekventa i ansökningar från storstäderna.

- Vilka resursbehov ger kommunerna uttryck för i ansökningarna?

Utan att gå in på hur olika utgiftsposter i termer av kronor och ören är fördelade i ansökningarna konstaterar vi att vissa utgiftsposter är mer vanligt förekommande än andra. Helt klart är att den resurs som utgörs av personal är den vanligast förekommande i ansökningarna, både sett till riket och lokalt. Därefter följer den post som vi benämner inredning, vilken inkluderar inslag som ombyggnation, utrustning, belysning, ommålning, inköp av möbler, med mera. Andra uttryck för behov av särskilda resurser uttrycks genom ansökningar om kompetensutveckling, som är den tredje vanligast förekommande utgiftsposten, samt medel för medier, digitala verktyg, meröppet och mobil verksamhet.

- Vilka samarbeten på kommunal och regional nivå nämns i ansökan och rapportering?
- Hur beskrivs regionbibliotekens roll i dokumenten?

Som framgår i det ovanstående har vi valt att behandla de här två frågorna tillsammans.

I 23 procent av de bifallna ansökningarna 2018–2020 nämns samarbete med någon eller flera lokala aktörer. Det rör sig om en brokig och relativt omfattande skara, även om vissa av dessa endast omnämns ett fåtal gånger. Studieförbund, skolan och svenska för invandrare (sfi) är exempel på relativt frekvent omnämnda samarbetspartners. Vi konstaterar vidare att det förekommer relativt få explicita hänvisningar till regional biblioteksverksamhet i den totala mängden dokument (ansökningar, rapporter och övriga dokument) som lämnats in.

- Vilka metoder för omvärldsbevakning och biblioteksutveckling nämns för att motivera projekten?

Påfallande få (knappt 10 procent) av de ansökningar som beviljats nämner explicit metoder som handlar om att utforska, kartlägga eller på andra sätt undersöka bibliotekens existerande eller potentiella användargrupper. I de fallen rör det sig om att genomföra fokusgrupper, få till stånd medborgardialog, göra någon annan form av användarstudie eller metoder som beskrivs som UX. Något fler

(16 procent) av de bibliotek vars ansökningar har beviljats nämner att någon form av kartläggning, utredning, förstudie eller följeforskningsinslag är planerad eller har gjorts inför projektet.

2.2.6 Kort reflektion kring resultaten av dokumentstudien i relation till den nationella biblioteksstatistiken

Vi kan se vissa intressanta spår om vi betraktar ett urval av den nationella folkbiblioteksstatistiken i skenet av de iakttagelser som görs i dokumentstudien. Bland annat kan noteras att antalet bokbilar och boklådcyklar på folkbiblioteken har skjutit i höjden 2018–2020, från 60 enheter 2018 till 183 enheter 2020. Det samma gäller det totala antalet titlar på nationella minoritetsspråk, från 600 198 titlar 2018, till 950 314 titlar 2020. Både mobil verksamhet och initiativ riktade till grupper med annat modersmål än svenska framträder i dokumentmaterialet som utvecklingsområden samt föremål för resursbehov.

Också de digitala satsningar som utgör utvecklingsområden och resursbehov enligt dokumentstudien tycks vara möjliga att relatera till folkbiblioteksstatistiken, där det till exempel visar sig att e-boksutlåning och nedladdningar av ljudböcker har ökat markant under den aktuella perioden, även om just denna uppgift naturligtvis också kan kopplas till covid 19-pandemin som har lett till färre besökare vid de fysiska biblioteken. Statistiken kring så kallade aktivitetstillfällen visar en dramatisk nedgång, från 160 803 tillfällen 2018 till 79 551 tillfällen 2020, vilket med säkerhet torde kunna relateras till covid 19-pandemins konsekvenser. Samtidigt ser vi under samma tidsperiod en ökning räknat i procent när det gäller andel aktivitetstillfällen för just barn och unga, vilket möjligen reflekteras i det analyserade dokumentmaterialet såtillvida att drygt 40 procent av de beviljade ansökningarna 2018–2020 säger sig vara särskilt inriktade mot denna målgrupp.

Tabell 1. Folkbiblioteksstatistik 2018-2020, urval

År	Antal bokbilar och lådcyklar	Totalt antal titlar på nationella minoritetsspråk	Andel e-boksutlåning av total initial bokutlåning (tryckt bok, e-bok, ljudbok, talbok)	Antal nedladdningar e-böcker, ljudbok, talbok	Totalt antal aktivitetstillfällen	Andel aktivitetstillfällen för barn och unga
2018	60	600 198	6,2 %	2 296 562	145 579	59 %
2019	95	712 764	6,5 %	2 441 641	160 803	57 %
2020	183	950 314	9,8 %	3 213 612 (+ 32 %)	79 551	63 %

Källa: <http://bibstat.kb.se/>, hämtad den 23 juni 2021.

3. Intervjustudien

Den här delen av rapporten presenterar den kvalitativt orienterade delen av studien. Nedan följer således resultaten av den analys vi har genomfört av vårt intervjumaterial. Med hänvisning till uppdragsbeskrivningen är det i denna del vi ägnar oss åt att redovisa vår kvalitativa "beskrivning av Kulturrådets genomförande av satsningen och av genomförda insatser i kommuner och regioner samt [vår analys av] effekterna av satsningen Stärkta bibliotek". Det är också här vi beskriver "hur Stärkta bibliotek har bidragit till att uppfylla ändamålet med statsbidraget enligt förordning (2018:66) om statsbidrag folkbibliotek" (Kulturrådet, 2020).

Det ska återigen nämnas att förordningen slår fast att ändamålet med bidraget är att "öka utbudet av och tillgängligheten till folkbiblioteksverksamhet i hela landet" (SFS 2018:66).

3.1 Genomförande och representerade bibliotek

Arbetet med intervjustudien har genomförts genom att vi med utgångspunkt i den inledande, kvantitativt orienterade analysen har identifierat och valt ut ett antal kommuner vars ansökningar studerats mer ingående utifrån ett kvalitativt perspektiv. Denna insats resulterade i ett urval av fem kommuner: Emmaboda, Kungsbacka, Linköping, Skellefteå och Söderhamn. Urvalet av kommuner är grundat i en strävan efter variation beträffande kommunstorlek, geografiskt läge, eventuell samverkan med andra parter samt karaktär och inriktning på projekten. De utvalda kommunernas ansökningar, befintliga redovisningar och övriga dokument med koppling till ansökningarna har studerats närmare för att åstadkomma en god grund att stå på inför genomförandet av intervjuerna.

Emmaboda ligger i Kalmar län och är enligt SKR:s kommunklassificering en pendlingskommun nära mindre stad/tätort. Kommunen lämnade in sammanlagt tolv ansökningar under den tid som uppföljningen avser. Av dessa beviljades hälften. De beviljade projekten handlar i korthet om:

- en utredning av kommunens samlade biblioteksverksamhet
- RFID⁴
- responsiv webb
- tillgänglighetsanpassning av biblioteksrummet
- meröppet
- uppsökande verksamhet genom biblioteksbil ("Boken kommer").

Kungsbacka ligger i Halland och är enligt SKR en pendlingskommun nära storstad. Kommunen lämnade under de aktuella åren in sammanlagt elva ansökningar, varav åtta beviljades. Till innehållet spänner ansökningarna över teman som ökad delaktighet för nyanlända, litteratur- och läsfrämjande insatser riktade till vuxna samt verksamhet för barn och unga med funktionsnedsättning.

Linköping i Östergötland är enligt SKR en större stad. Under 2018–2020 lämnade man in tolv ansökningar, varav nio beviljades. Sammantaget rymmer projekten en bred palett av uppslag som bland annat gäller tillgänglighetsanpassning av biblioteksentré, digital delaktighet, minibibliotek på

4. RFID står för *radio frequency identification*. Det är ett system som genom att använda radiovågor för att identifiera märkta objekt gör det möjligt att identifiera, lokalisera och även stöldskydda böcker och andra media som försetts med chip.

familjecentral, digital kreativ verkstad, meröppet, nytt kommundelsbibliotek, rekrytering av mångspråkig pedagog med digital kompetens samt en förstudie kring mobil biblioteksverksamhet.

Skellefteå som ligger i Västerbotten klassas av SKR som en mindre stad/tätort. Kommunen lämnade in sammanlagt fjorton ansökningar under de tre åren, varav nio beviljades. Projekten rör bland annat förstärkt bokbussverksamhet, anskaffande av bibliotekscykel, inrättande av en så kallad *bibliotekarie on demand*, läsfrämjande insatser särskilt riktade mot ungdomar i idrottsföreningar, aktiviteter för nationella minoriteter och ett ambulerande utbud på minoritetsspråk, språkutveckling bland asylsökande samt utökade öppettider på filialbibliotek.

Söderhamn är en landsbygdskommun i Gävleborgs län som under de aktuella åren lämnade in åtta ansökningar, varav sex beviljades. Inom ramen för Stärkta bibliotek har Söderhamns bibliotek bland annat satsat på att utveckla verksamhet för ungdomar och på att förbättra bibliotekets ungdoms-avdelning, synliggörande av filialbibliotek, uppsökande verksamhet med fokus på digitalt stöd och tillgängliga medier samt ungas delaktighet genom läsande och skrivande.

Vi har genomfört 17 i genomsnitt cirka 45 minuter långa intervjuer med chefer och medarbetare vid de nämnda kommunernas bibliotek. Intervjuerna kan beskrivas som semistrukturerade, vilket innebär att vi har utgått från en på förhand fastställd tematisk intervjuguide (se bilaga 1) men samtidigt varit öppna för att på ett lyhört sätt fånga upp deltagarnas resonemang och reflektioner. Även om vi har ställt samma frågor under varje intervju förekommer det således individuella utvecklingar beroende på vad den intervjuade valt att särskilt prata om. Ljudupptagningar från intervjuerna spelades in och har transkriberats. Det transkriberade intervjumaterialet omfattar 500 A4-sidor.

Analysen av det empiriska materialet har genomförts genom en närläsning med siktet inställt på passager som kan bidra till att besvara studiens forskningsfrågor. Forskningsfrågorna har också använts för att ge struktur åt resultatredovisningen i det här kapitlet. Samtidigt ska nämnas att varje enskild forskningsfråga rymmer stora möjligheter till nyansering av analysen, vilket reflekteras i de fall underrubriker har fogats in i anslutning till övergripande rubriker.

3.2 Analytisk strategi

En analys av ett empiriskt material i form av transkriberade intervjuer kan naturligtvis genomföras på fler än ett sätt. På ett övergripande plan kan man skilja mellan dels analyser som främst är teori-drivna, dels analyser som främst är empiridrivna. I en teoridriven analys arbetar forskaren med en på förhand fastställd uppsättning teoretiska begrepp eller ett teoretiskt ramverk som redskap för analysen. Begreppen eller ramverket kan i det sammanhanget sägas hjälpa forskaren att få syn på sådant i materialet som teorin lyfter som väsentligt och betydelsebärande. Inte sällan genomförs en analys genom en kombination av dessa två övergripande strategier.

I det här fallet har vi emellertid helt fokuserat på empiridriven analys. Det innebär att våra forskningsfrågor har varit i det närmaste helt vägledande i analysarbetet. Vi har alltså närläst materialet med siktet inställt på sådana passager som vi har uppfattat kan hjälpa oss att besvara frågorna. Detta val av analytisk strategi ska dock inte förstås som att vår ansats är helt frikopplad från teoretiska resonemang. Vår syn på det empiriska materialet är exempelvis grundad i den teoretiskt genomsyrade idén att materialet kan betraktas som en gemensam röst genom vilken deltagarna uttrycker sig. Därvidlag ser vi materialet och resultatet av analysen som ett uttryck för sådant som på ett allmänt plan karaktäriserar och har haft betydelse för hur bibliotekens arbete inom ramen för Stärkta bibliotek har gått till.

Samtidigt ser vi dock också på det sammantagna materialet som en uppsättning individuella röster som ger uttryck för den variation resultatet erbjuder. Det rör sig således om en analytisk manöver som sonderar spänningsfältet mellan det allmänt gemensamma och det individuellt specifika.

3.3 Intervjustudiens forskningsfrågor

De forskningsfrågor som väglett studien är:

- Har satsningen bidragit till att öka utbudet och tillgängligheten till folkbiblioteksverksamhet?
- Hur har satsningen påverkat kommunernas och regionernas möjlighet att uppfylla målen i bibliotekslagen?
- Vad blev följden av att folkbiblioteken själva fick identifiera sina behov utifrån lokala förutsättningar?
- Vilka styrkor och vilka utmaningar finns med lokalt initierade projekt?
- Vilka för- och nackdelar finns för den kommunala folkbiblioteksverksamheten med tillfälligt statligt stöd?
- Hur har samverkan mellan kommunal och regional biblioteksverksamhet påverkat effekterna av satsningen?

Utifrån de resultat som presenteras i relation till dessa forskningsfrågor presenteras en kvalitativ beskrivning samt en diskussion grundad i resultaten kring framgångsfaktorer, utmaningar och andra lärdomar.

3.4 Resultat

Resultatredovisningen är strukturerad utifrån de sex forskningsfrågorna. I syfte att åstadkomma en engagerad och levande framställning har vi valt att låta redovisningen ledsagas av ett generöst urval citat ur det empiriska materialet.

Eftersom forskningsfrågorna är relativt breda till sin karaktär, och var för sig tangerar flera aspekter av det studien uppehåller sig vid, förekommer det en del korshänvisningar i resultatredovisningen, där delar av svaret på en forskningsfråga kan ha bäring på svaret på en annan fråga.

3.4.1 Har satsningen bidragit till att öka utbudet och tillgängligheten till folkbiblioteksverksamhet?

För att besvara frågan om huruvida satsningen har bidragit till att öka utbudet och tillgängligheten till folkbiblioteksverksamhet skulle vi ha behövt genomföra en studie som även inkluderade bibliotekens målgrupper, det vill säga de som använder biblioteken och de som verksamheten riktar sig till. Det vi mot bakgrund av denna studie kan uttala oss om är huruvida de som deltagit i studien uppfattar att utbudet och tillgängligheten har ökat genom satsningen Stärkta bibliotek.

Det empiriska materialet erbjuder flera exempel på hur de beviljade projekten har ökat utbudet, till exempel medier på minoritetsspråk och teknik för att skapa poddar, men det har även rört sig om ett utökat utbud av programverksamhet, som exempelvis i Kungsbacka där projektet *Ordet är ditt* beskrivs enligt följande:

[V]i har program som skiljer sig från de klassiska författarbesöken. Och att vi har program som mer fokuserar på frågor än kanske kända personer eller ett verk liksom, lite mer, ja, men ett, en fråga om alltså som en typ existentiell fråga eller ett ämne och sådär. Och sedan också, ja men, att vi har både biblioterapin och podcast och sedan också de här filmerna som vi har gjort nu, Berätta Bara-filmerna, de är ju liksom format som inte har funnits innan, innan Ordet är ditt. (D11, Kungsbacka)

Samtidigt kan noteras beträffande utbudet att det bland deltagarna förekommer farhågor om att insatserna är övergående och att det som startas i och med projekten inte ska kunna finnas kvar när projekttiden och projektmedlen är till ända:

Risken med projekt är ju, är ju alltid att det blir en sån här, nånting som ploppar upp och så blir det inget mer. Men, men på nåt vis, då ligger ju det väldigt mycket hos oss och försöka, försöka tänka, tänka efter före då så att det inte bara blir en sån, sån som, en ballong som smäller eller liksom som bara pyser ut sen liksom. (D7, Linköping)

Den ambition som uttrycks i det ovanstående citatet, att försöka planera och förbereda eller som det här formuleras, "tänka efter före", uttrycks på bred front genom materialet såtillvida att det ofta påpekas att medlen har gett möjligheter till att ägna sig åt sådant som inte medges av ordinarie budget. Det kan ses som exempel på hur bibliotekens utbud ökas:

[N]är jag tittar tillbaka på det och påminner mig om det, så var det fantastisk så mycket extra verksamhet som vi kunde göra. Det var jätteroligt, att faktiskt få göra det, prova det. [...] Det ger i alla fall en möjlighet att komma i gång, för jag tycker att överallt nu så pratar man om ekonomi. Vi har inte pengar till det ena och det andra. Det här ger ju en i alla fall en kickstart. Vi kan komma i gång med något som jag hoppas kan fortsätta. (D10, Skellefteå)

Just den möjlighet som medlen från Stärkta bibliotek har erbjudit, att bredda utbudet och göra "extra verksamhet", framhålls av flera deltagare. Den som kommer till tals i det följande för ett snarlikt resonemang:

[D]et som jag tycker är bra med stärkta bibliotek är ju att, att det liksom ger resurser och ger pengar till sådant som vi annars kanske inte hade jobbat med [...] och att man ju också då får, alltså ha möjlighet att typ utveckla, utveckla någonting nytt och någonting annat och, ja, men att, att vi haft tid till det och sådär. (D11, Kungsbacka)

Här är det inte enbart möjligheten att göra sådan verksamhet som förmodligen inte hade kommit till stånd utan medlen som lyfts, utan här betonas även möjligheten att få ta tid på sig för att utveckla verksamheten. Hur det ekonomiska stöd som Stärkta bibliotek har inneburit även sägs ha resulterat i ett visst mod och en särskild slags frihet framträder också i materialet: "Det har också gett oss möjligheter att våga tänkte lite friare och våga testa saker som vi kanske inte hade vågat tro på annars." (D8, Linköping)

Frågan om tillgänglighet behandlar vi här som uppdraget och ambitionen att få fler och nya grupper av användare att dra nytta av bibliotekets resurser – det vill säga att biblioteksverksamheten som lagen föreskriver ska finnas tillgänglig för alla. Frågan kommer till uttryck på flera sätt i det empiriska materialet. Det kan röra sig om projekt som särskilt eftersträvat att öka tillgängligheten för en alldeles specifik kategori användare, där biblioteket har arbetat med ett slags uppsökande verksamhet men inte primärt för att ta biblioteket till användarna utan för att locka användarna till biblioteket:

[A]lltså hemmasittande ungdomar som ... ja, som inte går i skolan, och där har ju han varit och knutit kontakt, så efter det så har han ju sett ungdomar därifrån som kommer in på biblioteket som hejar på honom glatt liksom och så lånar böcker eller kommer in och säger hej som vi aldrig har sett tidigare, och där jag tänker att de har ju kommit över en tröskel. [...] Nu kommer man också till biblioteket, för nu har man ett ansikte där [...]. (D4, Söderhamn)

Det ovanstående citatet vittnar om att projektet *har* bidragit till en ökad tillgänglighet för den grupp ungdomar som deltagaren berättar om. I andra fall, som i det följande, rör det sig snarare om *förhoppningar* om ökad tillgänglighet, som har kunnat växa sig starka tack vare Stärkta bibliotek:

Ja, för oss så har det ju påverkat ganska mycket. Vi står nu beredda med att starta upp två nya bibliotek egentligen och som också är förankrade i områden där man verkligen behöver den här verksamheten. Det är utsatta områden som har varit eftersatta i vår kommun. Det kommer att innebära mycket större möjligheter för oss att uppnå våra mål och nå alla. [...] Så det har ju påverkat mycket. (D8, Linköping)

Ytterligare ett konkret exempel på hur medlen från Stärkta bibliotek verkligen har bidragit till att öka tillgängligheten för en särskild användargrupp framträder i nedanstående passage. Där beskrivs hur satsningen på en viss verksamhet har resulterat i att de som drar nytta av och deltar i verksamheten i sin tur lockar nya användare till biblioteket:

Intervjuad: [D]et har ju förändrat jättemycket och jag kan ju känna att de, de nyanlända som har varit med i språkcaféerna och så att de, de har ju tagit till sig biblioteket och de har ju lik-som blivit våra kompisar och även dragit med andra till biblioteket så det har varit jätteviktigt. [...].

Intervjuare: Du menar att ni inte skulle ha haft språkcafé i den utsträckning som ni nu har haft om ni inte hade haft extern finansiering eller?

Intervjuad: Nej. Det tror jag inte att vi hade kunnat ha det på den, på den nivån. (D17, Kungsbacka)

I stort sett samtliga de citat som återgetts i det ovanstående ger en tämligen positiv bild av hur satsningen har bidragit till att öka utbudet och tillgängligheten till folkbiblioteksverksamhet i de kommuner som är representerade i intervjustudien. Det ska dock nämnas att det förekommer projekt som satsade på att öka tillgängligheten av bibliotekslokalerna men som i många fall inte riktigt kommit i hamn på grund av pandemin. De har till exempel inte kunnat utvärderas enligt projektplanen. Även i de fall där man hade velat få in användarinput eller arbeta med metoder för medbestämmande från användargrupper har pandemin satt käppar i hjulet.

Särskilt, men inte bara, i mindre kommuner med ansträngd ekonomi har satsningen kunnat användas för att utveckla en verksamhet som har stannat av, eller där det inte funnits en budget för att investera i sådan infrastruktur som behövs. Här har bidraget från Stärkta bibliotek inneburit en väsentlig del av deras ekonomi under satsningens år. Även i större kommuner kan det vara så att de mindre filialbiblioteken är eftersatta när det gäller underhåll och behöver rustas upp för att över huvud taget kunna vara tillgängliga. Att satsa på meröppet har då varit en väg för att på ett markant sätt öka tillgängligheten.

Samtidigt behöver det inte vara så att tillgänglighet i form av fler användare behöver vara huvudmålet. Det kan i vissa fall vara så, vilket påpekas i intervjumaterialet, att det som eftersträvs har varit att förstärka användares känsla av delaktighet i sitt bibliotek.

3.4.2 Hur har satsningen påverkat kommunernas och regionernas möjlighet att uppfylla målen i bibliotekslagen?

I arbetet med att besvara frågan om huruvida satsningen har påverkat kommunernas och regionernas möjlighet att uppfylla målen i bibliotekslagen har vi särskilt utgått från den så kallade ändamålsparagrafen i lagen (2 §) där det framhålls att "[b]iblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning" och "främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt". I ändamålsparagrafen framhålls även att "[b]iblioteksverksamhet ska finnas tillgänglig för alla".

Därtill har vi, beträffande måluppfyllelse, även beaktat de punkter som stipuleras i andra delar av lagen som bland annat föreskriver att biblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt vissa användarkategorier, till exempel barn och ungdomar, de nationella minoriteterna, personer med annat modersmål än svenska samt personer med funktionsnedsättning

Vad beträffar punkten i ändamålsparagrafen om att verksamheten ska finnas tillgänglig för alla, så har vi redan i det ovanstående sett prov på hur biblioteken eftersträvat, och i vissa fall lyckats, realisera ökad tillgänglighet till tjänster och utbud. Det är således ett sätt på vilket målen kan sägas ha uppfyllts. Att öka tillgängligheten till verksamheten, och erbjuda ett relevant utbud av medier och teknik både för att möjliggöra att användare kan tillgodogöra sig information och för att åstadkomma vägar för användare att delta i skapande, hjälper förstås till med att uppfylla målen i bibliotekslagen.

Det empiriska materialet erbjuder flera exempel på passager där det tydligt framgår att bibliotekslagen tycks ha fungerat som en given referenspunkt i planeringen inför och genomförandet av projekten:

[V]i har ju ett demokratiskt uppdrag att, att ... ja men att ha en särskild ... inte, inte så att vi ska satsa särskilt på vissa, men att ändå vissa, hur ska jag säga? Ja, men det kan vara liksom, människor med läshandikapp eller människor från andra kulturer och så vidare. Vi har ju ett demokratiskt uppdrag att liksom stödja vissa grupper som kanske inte har en, ja, marknads-mässig fördel i övriga samhället och så. Och då tänker jag att det här är ju ett jättebra sätt att även stärka bibliotekets roll för dem. (D13, Skellefteå)

I det här citatet ser vi således hur inte bara lagens ändamålsparagraf framträder genom hänvisningen till det demokratiska uppdraget, utan här reflekteras även lagens betoning av särskilt prioriterade grupper.

Satsningar med särskilt uppmärksammade målgrupper i fokus

Hur ett projekt har genomförts med siktet inställt på att arbeta för nationella minoriteter ser vi ett konkret exempel på i följande passage ur det empiriska materialet. Där berättar den intervjuade om en verksamhet som bygger på att distribuera och nå ut med litteratur på de nationella minoritetsspråken. Det ska också noteras hur just det här projektet bygger på ett samarbete med representanter för den målgrupp som satsningen riktar sig till:

Nu försöker vi verkligen begränsa oss till de här lådorna som ska skickas ut till våra tio närbibliotek, de små enheterna. För att där finnas, synas och på så sätt uppmärksamma de minoriteter som vi har i Sverige och i vår kommun. [...] Vi kommer att ladda dem med barn- och vuxenlitteratur [på respektive språk]. Även på svenska. För att vi har något i Skellefteå, det kanske man har på andra ställen också, som kallas för samråd. Där har vi träffat representanter för de olika minoriteterna. [...] Det har varit ett samarbete, eller vad man ska säga. Väldigt olika. En del har vi försökt kontakta [...]. Andra har kommit till biblioteket och varit jätteengagerade. Hjälpt till med förslag på innehåll och så. (D10, Skellefteå)

Vi ser också i materialet exempel på projekt som samtidigt riktar sig till fler än en av de grupper som bibliotekslagen föreskriver ska prioriteras:

När det gäller integration så vet jag ju att [...] våra nyanlända i Kungsbacka har fått en annan service, de har fått en ... personlig service, där vi har exempelvis utökat våra tjänster, vi kör dit med våra bussar, till de områden där de bor, med de här bibliotekarierna som vanligen inte jobbar på våra fordon, så att de känner igen dem. Vi har varit där och knackat på. Vi har jobbat med att alla barn har fått en välkomstgåva. Vi har varit med, vi har köpt in arabisk teater, och vi har verkligen jobbat med målgruppen. (D19, Kungsbacka)

Det förtjänar här även att lyftas att utöver inriktningen mot personer med annat modersmål än svenska och mot barn, så erbjuder ovanstående citat ytterligare ett exempel på hur biblioteken arbetar uppsökande i syfte att öka tillgängligheten till sina tjänster och sitt utbud.

Om de satsningar på barn och ungdomar, på minoritetsspråken, på fysisk och kognitiv tillgänglighet och på digital kompetenshöjning som beskrivs i ansökningar och rapporter har gett effekt har det sannolikt också påverkat måluppfyllelsen, åtminstone under projektiden.

Att det sedan finns en del satsningar som på grund av restriktioner under pandemin inte har kunnat genomföras eller utvärderas ännu är tydligt i materialet genom frekventa hänvisningar till "det där med covid" (D6, Söderhamn) eller "vi fick pengar och sedan kom covid och stängde ner allting" (D13, Skellefteå). Samtidigt verkar det som att man kommer att gå vidare med de allra flesta satsningarna, antingen genom att förlänga projekten eller genom att försöka finna sätt att fortsätta inom ordinarie verksamhet. Någon menar att om man har sökt och blivit beviljad medel för en särskild satsning förpliktigar det till att försöka mer än en gång, även om det första försöket inte har lyckats, vilket ger lite mer tid till projektidéer som är svårare att förverkliga:

[J]ag tror att vi kanske får sikta på nästa vår och ansöka då. Och så får man hoppas att det ... att allting har landat då, så att man kan känna att det går att arbeta praktiskt ute på ett helt annat sätt än vad det känns nu när det är visir och hela grejen. (D18, Söderhamn)

I både ansökan, rapporter och intervjuer hänvisas inte sällan till bredare mål som "demokrati" eller "rättigheter". Några av de intervjuade cheferna berättar hur de arbetat systematiskt med sin personal för att knyta an projektidéer både till bibliotekslagen och till den egna biblioteksplanen samt för att förankra projekten i personalgrupperna:

[F]ler ska bli mer digitala och kunna göra mer på nätet. Men också de demokratiska rättigheterna som man bör jobba med på bibliotek att man ska, det var ett av målen när vi börja diskutera det här. (D8, Linköping)

Inför första omgången med Stärkta bibliotek så hade jag en workshop med alla medarbetare [...] där jag har tagit ut ord från bibliotekslagen och våran biblioteksplan och satt upp. Sen fick de penna, post it-lappar, och så fick de sätta upp lappar. (D19, Kungsbacka)

Ett arbetssätt där man synliggör verksamhetens mål bland medarbetare kan i bästa fall skapa en medvetenhet som får effekter även bortom det enskilda projektet. Möjligheten till lokalt initierade projekt kan därmed förstärka bibliotekens måluppfyllelse i ett bredare perspektiv.

Kommunernas möjlighet att uppfylla målen i bibliotekslagen påverkas också av hur synlig bibliotekens verksamhet är inom kommunen och hur väl man har lyckats nätverka och marknadsföra både uppdragen och kompetensen hos biblioteken. Även här har satsningen enligt de intervjuade gett positiva effekter (se nedan, avsnittet om samverkan).

3.4.3 Vad blev följderna av att folkbiblioteken själva fick identifiera sina behov utifrån lokala förutsättningar?

En av de tydligaste följderna av att folkbiblioteken själva fick identifiera sina behov är att processen kring ansökan möjliggjorde för ledningen att på ett tydligt sätt ta in medarbetares idéer och förslag. Även om processen med ansökningar ofta initierades av ledningen, och det var ledningen som prioriterade och valde vilka projekt som skulle sökas, hade de flesta bibliotek ett mer eller mindre avancerat arbete för att involvera medarbetarna i att komma fram med uppslag och idéer:

[V]i samlade ihop idéer, och så pratade man i ledningsgruppen och prioriterade vilka av de

här idéerna och projekten som man tyckte låg mest i linje med våra mål och vart vi var på väg och vad vi ville prioritera i verksamheten. (D15, Skellefteå)

Ovanstående citat illustrerar en process som verkar ha varit vanligt förekommande, där medarbetarna ges möjlighet att komma med idéer och förslag som i nästa steg diskuteras och beslutas kring av ledningen. Citatet vittnar också om ett genomgående drag i intervjumaterialet, nämligen att det har varit väsentligt att genomföra projekt som är förankrade i, och i linje med, bibliotekens övergripande mål och strategi. Att det på flera ställen har funnits en stark ambition att använda medlen på ett sätt som innebär att projektet bidrar till bibliotekets övergripande verksamhetsutveckling framgår av följande citat:

Skulle vi göra någonting med Stärkta bibliotek så kände jag ändå att det ska vara en möjlighet till att [...] vi ska utgå från att vi ska försöka få in det i vår verksamhet framgent så att det är verksamhetsutveckling vi ska göra. (D4, Söderhamn)

Projekt från medarbetarnas håll var i regel mindre och mer splittrade, medan man från ledningens håll redan från början satte in projekten i ett helhetsperspektiv. Men oavsett varifrån idéerna har kommit ger det empiriska materialet en tydlig bild av att projekten överlag har varit välgrundade och förankrade:

[D]et lilla, minsta projektet vi har var ett sånt som kom från medarbetare. De andra är ju mer taktiska kan vi säga alltså det här med att börja och förundersöka, grunda, titta åt vilket håll medborgarna vill att vi ska, för det har vi också haft, medborgardialog. [Vi har] fått mycket effekter av det som vi har kunnat använda ut mot politiken. Så att alla nästan är ju ganska välgrundade som idé [...] Vi märkte att det här året med en förundersökning, när vi kunde gå ut och göra medborgardialog och annat, gav ganska mycket effekt av att vi fick både respons från medborgare och från politiker att nu börja känna att ja, men här rör det på sig, det är nånting som händer. (D8, Linköping)

Här ser vi alltså ett exempel på hur projekt av olika karaktär och format kan ha olika tillkomsthistoriker och på vägen involvera flera olika aktörer, exempelvis medborgare och politiker. Det förekommer fler variationer i initieringsprocessen, bland annat sådana där det tydligt har förekommit en direkt koppling till och avstämning med en viss avsedd målgrupp:

[J]ag pratade med föräldrar och barn på morgonmyset så de fick ge önskemål om hur de skulle vilja att deras barnavdelning såg ut. Jag hade två fokusgrupper på fem femåringar som jag jobbade med där både barnen och personalen fick önskelistor. Och sen sammanställde jag det utefter hur de hade tänkt och det var mycket som, som gick ihop. (D2, Emmaboda)

Generellt kan konstateras att projekten ofta har föregåtts av något slags kollaborativ idéprocess, förundersökning eller användarstudie. Kort sagt, många av projekten har utvecklats metodiskt.

Att projekten kunde formuleras "nerifrån" och i nära anknytning till lokalt upplevda behov har i många fall lett till att personalen engagerades mer, vågade komma med egna idéer och uppslag samt att man numera inte automatiskt säger nej till förslag utifrån eller från medarbetare. Vi ser också ett slags läroprocess som utvecklas genom den erfarenhet som växer genom att ha deltagit i flera ansökningar och projekt:

[V]i har lärt oss mycket om hur vi behöver tänka och kring idéerna och vem som ska utföra det här och hur det ska liksom rymmas i en redan lite ansträngd verksamhet. [...] Första gången så hade vi ju förankrat det lite för lite. Vi förankrade allting mycket, mycket bättre i andra omgången. [...] Så förankringen. Att hjälpa våra medarbetare att tänka kring sina idéer och att utveckla sina idéer, att prata ihop sig om sina idéer. Och att koppla de här idéerna

till våra mål, och att ta ansvar för idén fullt ut. [...] För det är ju en väldigt bra förutsättning, att den som hade idén också kan tänka sig att driva den och att se över liksom ... [...] Vilket har varit väldigt, väldigt bra. Och det gör ju det också mer hållbart på nåt sätt. För då finns ju kompetensen, och det där modet som vi jobbar fram finns ju kvar då också i organisationen på ett helt annat sätt. (D15, Skellefteå)

Utöver den ovan nämnda lärprocessen illustrerar citatet ovan också ett slags hållbarhetsaspekt som uppfattas som angelägen att värna och som i det här fallet handlar om att vara varsam med den kompetens som finns i sammanhanget. Här poängteras vikten av att den som är med och initierar och utvecklar en idé också deltar i genomförandet av projektet. Betoningen på de lärdomar som kan göras genom att personalen deltar i planeringen och utvecklandet av ett projekt är också tydlig i det följande:

Att ... tänka långsiktigt. Att få medarbetarna att förstå det här att man inte kan komma på en grej och i morgon sätter vi igång med det. Utan man måste ha framförhållning och tänka långsiktigt och planera. Och det som har varit lärorikt också är att medarbetarna har fått lära sig att planera om: "Det blir inte alltid som man har tänkt sig." (D19, Kungsbacka)

Det som uttrycks i citatet här ovanför torde kunna förstås som att Stärkta bibliotek-projekten – och då i synnerhet utvecklandet av idéerna och planeringen inför dem – har gett upphov till en form av professionell flexibilitet som man kan ha nytta av i framtida sammanhang.

En del av de förslag som kommit upp från medarbetare i samband med ansökningsprocessen valdes bort som projektförslag av ledningen i de större (mer resurskraftiga) biblioteken; dessa genomfördes i stället inom ramen för ordinarie verksamhet. Särskilt intressant är att flera av de intervjuade på olika bibliotek anger hur både ledning och medarbetare, efter att det hade gått några år i satsningen, har anammat viktiga lärdomar om hur man kan omforma vaga idéer till genomförbara projekt och se dem i ett större perspektiv, till exempel i förhållande till bibliotekslagen. Det kan vara en utmaning att utlysningen är så "luddig", konstaterar en av de intervjuade, men även detta kan bli till en styrka eftersom ledning och medarbetare tvingas fundera över vad som är lämpliga projekt att ansöka om, vad som bör kunna genomföras i egen regi och vilka prioriteringar som bör göras i vilka sammanhang.

Avslutningsvis, beträffande frågan om att folkbiblioteken själva fick identifiera sina behov utifrån lokala förutsättningar, ska nämnas att vi också har sett exempel på hur projektidéer har vuxit fram genom samarbete mellan olika personer som arbetar inom samma verksamheter men med olika, förvisso besläktade, områden:

Det kommer nog sig helt enkelt från att det är olika grupperingar som jobbar med det. Vi har ett programråd, ett konstnärligt råd, som jobbar med att ombesörja program, helt enkelt. Inom alla konstformer. Och då har vi det här härliga, härliga kulturhuset som ska invigas. Och då ville vårt programråd göra nåt extra för våra minoriteter, under invigningsåret främst. Så då kom den tanken därifrån. Och sen är det barn- och ... de som jobbar mot barn och unga. Det blir som ett familjefokus, då. De hade sett nåt annat bibliotek som hade såna språklådor och hur de jobbade kring dem. Så då kom den idén därifrån. Och de hade liksom sin idé klar. (D15, Skellefteå)

Här ser vi alltså ett exempel på hur olika personalgrupper med olika övergripande syften och mål enas kring en gemensam idé om ett projekt.

Idéerna till projektansökan kan grovt sorteras in i planer på att ytterligare utveckla en befintlig verksamhet, till exempel upprustningen av en barn- och ungdomsavdelning som man har drömt om i flera decennier, eller förstärkning av en påbörjad satsning på digital verksamhet. Sedan kan projektidéer drivas av medarbetare i nära kontakt med användare, där man exempelvis har märkt av en

minskad användning av en biblioteksfilial, eller användares önskemål om en mötesplats. Här kan de antingen utgå från en förundersökning eller användarstudie, ta avstamp i en känsla gå vidare med en användarstudie eller på något annat sätt ta in synpunkter från användare i själva projektet.

Det finns, som kan skimras i det ovanstående, några exempel på hur man har inspirerats av andra bibliotek för att skapa egna projektidéer, men de är i minoritet i just denna intervjustudie. Ansökningarna har i de allra flesta fall, med några undantag, arbetats fram inom det egna biblioteket och med liten eller ingen samverkan med andra kommunala verksamheter, beslutsfattande politiker eller andra kommunala eller regionala bibliotek. Däremot har regionbiblioteken erbjudit stöttning och inspiration, och man har varit positiv till att de funnits där i bakgrunden. Därefter, när projektet skulle genomföras och även efter avslutat projekt, har man kunnat använda sig av projektmedlen för att nätverka inom kommunen och synliggöra biblioteket.

3.4.4 Vilka styrkor och vilka utmaningar finns med lokalt initierade projekt?

En förekommande bieffekt som kan ses som ett slags styrka hänger ihop med det lokala bibliotekets position i den kommunala kontexten, där det av tidigare studier (till exempel Pilerot & Hultgren, 2017) har framgått att biblioteksverksamheten på sina ställen ses som perifer och underordnad. Att bibliotek med medel från Stärkta bibliotek åstadkommer verksamhet som väcker intresse hos och inspirerar andra kommunala verksamheter är således en styrka. En illustration av det resonemanget erbjuds i följande passage ur det empiriska materialet:

Ja, men det här *bibliotekarie on demand* som vi har slitit med så. Där har vi jättemånga andra kommunala verksamheters ögon på oss: "Jaha, ska ni göra det? Tänk om man kunde ha *bygglov on demand*!" Och så vidare. Så där tittar de. Det är ju härligt att få vara lite först också. Visa att vi kan och vi vill nånting. (D15, Skellefteå)

Utöver att medlen har bidragit till utveckling av intresseväckande verksamhet, och därmed i någon mening synliggjort biblioteket i den kommunala kontexten, signalerar citatet ovan också ett uttryck för en starkt självkänsla och professionell identitet bland bibliotekspersonalen. Att biblioteket och dess verksamhet har synliggjorts lokalt genom Stärkta bibliotek knyter förvisso an till frågan om ökad tillgänglighet, vilket diskuteras i ett tidigare avsnitt av resultatredovisningen, men det kan också framhållas som en särskild styrka med lokalt initierade projekt.

Om det i det föregående citatet visades prov på hur biblioteksverksamhet genom satsningen på Stärkta bibliotek har uppmärksamats i andra delar av den kommunala förvaltningen, framgår det av nedanstående passage att också potentiella användare har fått upp ögonen för verksamheten:

[M]i [fick] så otroligt mycket fin respons: "Vi visste inte att bibblan höll på med sånt här. Vi visste inte att bibblan kunde erbjuda det här." Så vi har fått många nya relationer, eller vad man ska kalla det. Vi har blivit relevanta för nya grupper. (D15, Skellefteå)

Det empiriska materialet erbjuder överlag generösa exempel på olika lärdomar som gjorts genom projekten – lärdomar som kan ses som styrkor, vilka inte sällan knyter an till den möjlighet som Stärkta bibliotek har inneburit att initiera lokalt förankrade projekt.

Att projekten på flera ställen har resulterat i en ökad förändringsbenägenhet och, som någon uttrycker det, ett större mod, framkommer i följande citat:

[Det har] påverka[t] hela vår kultur på biblioteket skulle jag säga också. [...] Just det att förändringsarbetet har varit mycket lättare att implementera när man har pengar som inte är, vi har inte så himla mycket pengar annars så att nu har man kunnat testa saker med pengar

utifrån. Det är ju samma sak internt att det är bra att få testa under en tid innan man ska köra igång och det blir ... Så att vi har ökat förändringsbenägenheten ganska bra inom båda biblioteket och kultur- och fritidsförvaltningen skulle jag säga. (D8, Linköping)

Citatet ger uttryck för att Stärkta bibliotek har resulterat i en utbredd och stärkt förmåga bland personalen inom såväl biblioteket som kultur- och fritidsförvaltningen att få till stånd förändring. Det ligger nära till hands att förstå utsagan som att medlen har verkat inspirerande och stärkt personalens självförtroende. Det framgår emellertid också, till exempel genom nästa citat, att medlen även har bidragit till modet att ompröva etablerade prioriteringar:

[N]u har man ju möjlighet att kunna göra mer grejer ute på andra områden än att allting ska hamna liksom här [på huvudbiblioteket]. För ofta så blir det ju så att HB, huvudbiblioteket, blir det som måste åtgärdas först. [...]. Och då är det svårare att få pengarna att räcka till de andra ställena också. Och sen har det ju också varit lite så här: "Hur mycket används de andra ställena? Och hur mycket pengar ska man lägga ner för att vi ska få dit fler och så?" Och då har man ju kunnat våga sig på att göra en chansning nu när man har pengar, för att sen kunna utvärdera och se det här att vi kanske saknar nånting som gör att vi får mer besökare. Och då har vi ju gjort nånting bra i längden. (D18, Söderhamn)

De båda citaten ovan visar prov på den styrka som anknyter till mod och förändringsbenägenhet som i de här fallen rör arbetskulturen i biblioteket och, som i det senare fallet, omprioriteringar beträffande vilka delar i verksamheten det ska satsas på.

I det avslutande citatet på det här temat tar den som kommer till orda ett än större perspektiv och reflekterar kring den styrka som projektet har resulterat i, nämligen den som tar sig uttryck i en förändrad syn på bibliotekets och bibliotekariernas uppdrag:

[V]i har lärt oss att tänka större och modigare kring bibliotekets uppdrag faktiskt, kring vad ett bibliotek är och kan vara och kan erbjuda. Och därmed även vad bibliotekarier är och kan erbjuda och kan vara. Det borde inte vara så stor skillnad på att gå ut i en klass och prata om böcker, som att vara i ett fotbollslags omklädningsrum och prata om böcker. Men det har man ju inte riktigt gjort av tradition. Och då har det också varit ett mycket, mycket större steg för många. Så det är nog att vi har liksom vågat tänka lite ... Fått träna på att tänka större och modigare, och faktiskt utmana oss, både i tanken och i våra sätt att arbeta och var vi arbetar också. (D15, Skellefteå)

Återigen tydliggörs hur det som här lyfts som styrkor med lokalt initierade projekt även kan ses som redogörelser för hur potentiella biblioteksanvändares tillgänglighet torde ha ökat genom flera av projekten. I just det här fallet framkommer det hur omvärderandet av etablerade arbetstraditioner och prioriterade målgrupper potentiellt kan leda till att nya grupper nås, i till exempel "fotbollslags omklädningsrum".

Ytterligare en infallsvinkel på styrkor med lokalt initierade projekt knyter särskilt an till det lokala, till den omgivning där biblioteket är beläget och verkar, vilken även naturligtvis rymmer andra aktörer som i gynnsamma fall kan fungera som samarbetspartners i projekten. Även om frågan om samarbete även kan lyftas som en utmaning – vilket vi ser prov på i det nedanstående – så förekommer det också smått överraskande och innovativa exempel på hur samarbeten i den lokala kontexten kan komma till uttryck.

I följande relativt omfattande citat berättas det om ett samarbete med en lokal förening. Det äger rum inom ramen för ett projekt som finansierats via Stärkta bibliotek och som inriktat på att få till stånd integration:

Intervjuad: [E]tt önskemål att de tog upp ... en grupp ... för kvinnor, så att de kunde lära sig att cykla. Och de hade massa frivilliga som ... kunde ställa upp, men det fanns inga cyklar. Och då hade vi ju de här pengarna, så då kunde vi ju ha de här pengarna, så, tio cyklar. Så blev det en studiecirkel där, där de här nyanlända kvinnorna fick lära sig att cykla. Och det blev en kurs till och det blev en kurs till.

Intervjuare: Betyder det att biblioteket har tio cyklar nu då?

Intervjuad: Biblioteket har ju inte, de fick ju skänkas till den här ... föreningen som håller i det, och de kommer ju, de står i ett garage hos den här föreningen som håller i de här kurserna.

Intervjuare: Hur hänger det här med att lära sig cykla ihop med biblioteksverksamhet?

Intervjuad: Det hör [ihop] med integration, att känna sig, få en del av samhället. Och för att kunna vara en demokratisk medborgare i samhället så ska du ju kunna ta för dig och kunna ta del av kulturen i samhället. Så det tillhör ju vår kultur att kunna cykla i Sverige. Och i den här cykelkursen så träffar du ju andra svenskar. Du lär dig prata svenska, du får instruktioner på svenska, måste göra dig förstådd på svenska. Så att själva cykeln är precis som när vi bjuder på kaffe när vi har språkcaféet [...] själva cykeln blir ett medel för att få till mötet. (D19, Kungsbacka)

Utöver att vara ett exempel på det slags styrka som blir resultatet av att biblioteket, i det här fallet, finner lokala samarbetspartners och tillsammans med dem åstadkommer meningsfull verksamhet, så ger citatet prov på ett innovativt arbetssätt. Analogin med kaffet i språkcaféet som ett medel för att stärka den kommunikativa dimensionen av integration (jämför Diaz, 1993) är träffsäker och korrelerar med det synsätt som framträdde i det tidigare återgivna citatet, där det berättades om att bibliotekarier mycket väl kan ge sig in i fotbollslags omklädningsrum. I båda fallen rör det sig om omprövande av etablerade, traditionella arbetssätt. Det ska även framhållas att cykelexemplet utan omsvep torde kunna relateras till uppfyllandet av mål i bibliotekslagen genom dess orientering mot personer som har annat modersmål än svenska.

Eventuella utmaningar som inte explicit tagits upp av de intervjuade själva men som vi kan se i materialet är att de lokalt initierade projekten har lett till ringa samverkan mellan samtidigt pågående projekt bland bibliotek i regionen. Flera intervjuade chefer anger att medan man har diskuterat möjligheter att samarbeta kring något projekt i befintlig bibliotekssamverkan, har det oftast visat sig att bibliotekens lokala utmaningar och behov till slut inte gick att samverka kring eller att man befann sig i något olika faser. Regionen har också spelat en ganska liten roll. Här borde det finnas utrymme för förbättring.

Också inom en och samma biblioteksorganisation finns det förvånansvärt lite samverkan mellan olika projekt i samma satsning även om det också finns undantag, vilket framgår av det ovanstående.

3.4.5 Vilka för- och nackdelar finns för den kommunala folkbiblioteksverksamheten med tillfälligt statligt stöd?

Flera av de fördelar som ges uttryck för i det empiriska materialet har vi redan varit inne på ovan, även om vi då har talat i termer av följder, styrkor och utmaningar. Vi har bland annat framhållit att medlen från Stärkta bibliotek inte sällan har resulterat i modet att prova nya arbetssätt, alltså en allmän förändringsbenägenhet, och att biblioteken har synliggjorts såväl för potentiella och faktiska användare som för andra aktörer i den kommunala förvaltningen.

Fördelarna verkar vida överstiga nackdelarna. Flera deltagare i intervjustudien framhäver, som vi redan har varit inne på, vikten av att redan från början planera för att projektmedel inte ska använ-

das som en del av den ordinarie verksamheten utan för att till exempel prova något nytt, ge någon sedan länge planerad satsning en kickstart eller genomföra en grundlig förstudie för att sedan kunna förankra en ny eller förändrad verksamhet både internt och hos beslutsfattare. Däremot kan projektbidragen också handla om att rusta upp en eftersatt verksamhet så att den över huvud taget går att bedriva i kommuner med en mindre bra ekonomi:

[G]rundidén var ju att liksom [...] "rusta upp". [D]et fanns liksom inte några riktiga besöksytor mer än böckerna på de här biblioteken. Så den biten ville vi rusta upp. (D18, Söderhamn)

I sådana fall har å ena sidan medlen varit centrala, men å andra sidan torde risken här vara större att projekten inte kommer att kunna tas om hand och inlemmas i den framtida ordinarie verksamheten.

När vi har ställt frågan om huruvida det som förverkligats genom Stärkta bibliotek hade kunnat genomföras ändå, utan detta statliga stöd, framkommer det att medlen har varit mycket betydelsefulla och har haft stor positiv inverkan. Det som uttrycks i det följande ska således inte förstås som en generell, allmänt omfattad synpunkt:

Ja, men det hade tagit ännu längre tid. Det hade det. Jag [...] har sökt investeringspengar [från kommunen] varje år och inte fått ett öre här. (D9, Emmaboda)

Däremot kan citatet ses om ett uttryck för den pressade situation som säkert många av de bibliotek som representeras i intervjustudien delar och som kännetecknas av ett allmänt kärt ekonomiskt kommunalt klimat. Som ett ytterligare led i det här resonemanget fungerar följande citat:

När jag började [...] så var det väldigt ... [...] liksom, ur hand i mun liksom. Här kommer en lokal författare och ber att få använda vår scen liksom, och så riggar man det. Men det fanns som ingen planering. Vi håller på att mer, liksom ... Med en tanke bakom styra upp litegrann. (D13, Skellefteå)

Det här citatet, liksom föregående citat, visar att de kommunala biblioteksverksamheterna har bedrivits med små medel, vilket kännbart har begränsat möjligheterna till verksamhetsutveckling. Det statliga stödet har därvidlag varit välkommet, eftersom det har möjliggjort planering och en högre grad av långsiktighet.

I stort alla intervjuade är väldigt positiva till satsningen på Stärkta bibliotek. Nedanstående passage illustrerar en uppfattning som genomsyrar det empiriska materialet, även om den uttrycks på olika sätt av olika deltagare:

Det som har varit bra är ju att få den här skjutsen, man kan starta upp med nånting, för att ge start i ett projekt så har du ju mycket mer resurser i början, personella resurser och andra resurser. Och där känner jag att vi verkligen har kunnat få den där skjutsen och komma igång. Sen gäller det att jag som ledare förvaltar det och ser till att det blir en del av verksamheten. (D11, Kungsbacka)

Resonemanget känns igen från andra delar i redovisningen av intervjustudien som just understryker vikten av att få en skjuts och få hjälp med att komma i gång med projekt. Även om det inte är särskilt vanlig förekommande, så förekommer det samtidigt också de som pekar på risken med just projektformen:

[Men] det är ju så som samhället funkar i dag. Det är ju projekt som gäller för att pengarna ska rulla in, så på så sätt är det ju bra. Jag har ju lite projektsjuka kan man tycka, många gånger [...] men kommunen får ju till exempel pengar för integration från andra projekt såhär

och då kan de komma såhär: "Här har ni si och så många tusen, ni har veckan på er och göra er av med dem för vi ska redovisa det här projektet" [skratt]. Bara såhär lite överdrift men då kan man ju fundera om de här pengarna som uppenbarligen finns varför kunde vi inte ha dem i verksamheten från början där de faktiskt gör mest nytta? (D3, Söderhamn)

Bland de få kritiska synpunkter som förekommer finns en viss tveksamhet kring det nya ansökningsförfarandet där man inte kan göra flera ansökningar per kommun: "Jag tyckte bättre om omgång ett där man verkligen kunde söka medel till olika projekt och inte skicka den här ... lite större ansökan. Så nu kan du bara skicka in en ansökan per gång." (D19, Kungsbacka). Att göra flera ansökningar uppfattas som positivt, eftersom man då kan justera kursen om någon satsning inte blir som man har tänkt.

3.4.6 Hur har samverkan mellan kommunal och regional biblioteksverksamhet påverkat effekterna av satsningen?

Som framgått ovan har det förekommit inslag av samverkan mellan olika parter och i olika faser av projekten. Materialet erbjuder exempel på hur biblioteken har samverkat med representanter för minoritetsgrupper, med lokala föreningar, med användargrupper och med annan kommunal verksamhet till exempel IT-avdelning, vård och omsorg, skolor och fritidssamordnare. Ett slags summering av den här typen av inslag framträder i följande citat:

[Samverkan] har vi jobbat mycket med. Det har varit en stor del av arbetet under förstudien också, att liksom knyta kontakter. Och vi har haft en sådan spridningskonferens, eller ... Där vi har samlat både kommunala aktörerna och andra intressenter. Det kan vara studieförbund eller föreningar, och det finns ju organisationer som jobbar så där, så det var ganska stort och så har vi ju jobba tillsammans med regionbiblioteket förstås. Så det har varit ett ganska stort fokus på det. Det bygger nästan på att vi behöver samarbetsaktörer för att kunna få verksamhet av dem. (D1, Linköping)

Den bild som träder fram i citatet av hur projektet har initierats och genomförts just på den plats där den intervjuade arbetar ger vid handen att samverkan utgör ett alldeles nödvändigt inslag i arbetet.

Det har också förekommit inslag av samverkan mellan olika bibliotek, men i mindre omfattning än vad man möjligen skulle ha kunnat föreställa sig. Det tycks också ofta vara en samverkan som utgår från informellt nätverkande och bygger på personliga kontakter, även om vi också kan se inslag i materialet där den regionala biblioteksverksamheten har bidragit med kontaktskapande åtgärder och annat stöd:

Jag tycker att regionen har varit bra på att sammanföra oss och att de nätverkar på sitt håll också som att: "Har du hört talas om den där hon sysslar med samma sak som du?" Där har regionen hjälpt till. Det kan absolut vara så att det hjälper, att det underlättar om man känner varann sedan innan och har lite koll på varann. (D3, Söderhamn)

Hur den regionala biblioteksverksamheten omtalas i intervjumaterialet varierar en hel del, även om det övervägande intrycket är att den främst har agerat som ett befintligt stöd men som långt ifrån alla har dragit nytta av. På frågan om huruvida det har förekommit samverkan med den regionala biblioteksverksamheten exempelvis inför ansökan berättar en av intervjupersonerna:

Inte direkt, nej. Men vi pratar ju mycket vid [...] i Kalmar län, det gör vi. Och vi har mycket möten och vi ställer frågor ... Ja, det gör vi. Vi pratar mycket med varandra. Vi söker stöd och råd hos varandra. [Ett annat bibliotek] fick ju också meröppet och hon har ju samma funderingar som jag. Så vi har hört lite runt det, men vi har inte direkt försökt att göra nånting tillsammans. (D9, Emmaboda)

Citatet ger främst vid handen att det uppenbarligen förekommer en relativt intensiv kommunikation mellan folkbiblioteken inom länet men att regionbiblioteket inte har varit direkt involverat på något sätt i formuleringen av ansökan. På samma fråga, om huruvida den regionala biblioteksverksamheten har spelat en roll genom att komma med idéer, förekommer också det här svaret:

Jo, men det gör ... Jo absolut. Nu, nu när jag tänker så här, i stort, i stort så har ju regionbiblioteket alltid varit så här: "Men vi hjälper till, och vi kan stötta, och vill ni ha hjälp att skriva, och så där." [...] Och nu vet jag att det diskuteras det här året, vi har ju varit upp några gånger, att vi ska söka till nånting tillsammans [flera bibliotek i länet]. Och det blir liksom, då behöver vi nästan regionbiblioteket som en liten motor där eller ... Nej, men de, de har funnits med mycket i bakgrund... [...] Nej, men de finns där när det behövs, absolut. (D1, Linköping)

Ur ett övergripande perspektiv på det empiriska materialet kan konstateras att kontakter mellan kommunal och regional biblioteksverksamhet förekommer men det finns få, om ens några, exempel på en direkt samverkan. Tillsammans med de båda ovanstående citaten ger följande passage ur materialet en god bild av hur den regionala biblioteksverksamhetens roll har varit i sammanhanget:

De har absolut erbjudit att vi kunde få bolla tankar och idéer, och vi har ju ett gemensamt [...] filmprojekt [...] i hela Helge gemensamt så där, och där har de ju hjälpt till. Alltså så vi vet att de finns. Sedan har väl vi ... vi har väl skött oss själva [skratt] ändå. Men jag vet ju att det finns där att bolla med, så att bara det ger ju trygghet. (D4, Söderhamn)

Vi konstaterar således att någon regelrätt samverkan mellan kommunal och regional biblioteksverksamhet inte har varit utbredd. Samtidigt noterar vi att flera deltagare vittnar om att de trots det har känt en trygghet i och ett stöd från den regionala biblioteksverksamheten i arbetet med projekten inom Stärkta bibliotek.

3.5 Diskussion kring framgångsfaktorer, utmaningar och andra lärdomar

Det här avsnittet inleds med att vi inledningsvis explicit och kortfattat besvarar intervjustudiens forskningsfrågor. Därefter identifierar vi, med hänvisning till ovanstående resultat, sådana inslag som vi betraktar som framgångsfaktorer, särskilda utmaningar och andra lärdomar.

3.5.1 Intervvjustudiens forskningsfrågor besvarade

- Har satsningen bidragit till att öka utbudet och tillgängligheten till folkbiblioteksverksamhet?

Ett starkt framträdande inslag i det empiriska materialet är den tämligen positiva bilden av att satsningen har bidragit till att öka utbudet och tillgängligheten till folkbiblioteksverksamhet i de kommuner som finns representerade i intervjustudien. Det är det samlade intrycket av de intervjuer vi har genomfört. Deltagarna har på bred front uttryckt att de uppfattar att både utbud och tillgänglighet har ökat. Dessutom är det utifrån de projekt som beskrivs av deltagarna rimligt att dra denna slutsats.

- Hur har satsningen påverkat kommunernas och regionernas möjlighet att uppfylla målen i bibliotekslagen?

Resultatet av intervjustudien visar att de kommunala biblioteksverksamheter som representeras i materialet i stor utsträckning har bemödat sig om att grunda sina projekt i såväl bibliotekslagen som lokala biblioteksplaner. Resultatet visar att biblioteken både eftersträvat, och i flera fall lyckats realisera, en ökad tillgänglighet till tjänster och utbud, vilket i sig är en effekt i linje med bibliotekslagens mål om att biblioteksverksamhet ska finnas tillgänglig för alla. Därutöver framgår att de

användarkategorier som enligt lagen ska ägnas särskild uppmärksamhet på relativt bred front har uppmärksamats i Stärkta bibliotek-projekten.

Vårt övergripande intryck är att satsningen har inverkat positivt på i synnerhet kommunernas möjlighet att uppfylla målen i bibliotekslagen. Det visar sig också i resultaten att den regionala biblioteksverksamheten i flera fall har visat god beredskap och stor villighet att bistå kommunbiblioteken i arbetet med projekten.

Enligt bibliotekslagen syftar den regionala biblioteksverksamheten till "att främja samarbete, verksamhetsutveckling och kvalitet när det gäller de folkbibliotek som är verksamma i länet". Det är dock på grundval av denna studie oklart huruvida regionernas möjlighet att uppfylla målet har påverkats.

- Vad blev följden av att folkbiblioteken själva fick identifiera sina behov utifrån lokala förutsättningar?

Det vi ser som de mest väsentliga följderna av att biblioteken själva fick identifiera sina behov utifrån lokala förutsättningar är att projekten kunde formuleras "nerifrån" och i nära anknytning till lokalt upplevda behov. Det har i många fall lett till att biblioteksmedarbetarnas idéer och uppslag har tagits fasta på; medarbetarna har inte bara genomfört projekten utan också aktivt bidragit till att planera, initiera och genomföra dem. Även flera användargrupperns intressen och förslag har på det här sättet kunnat beaktas.

På ett övergripande plan kan konstateras att projekten, som en följd av att de utformats utifrån lokala förutsättningar, har varit väl förankrade i bibliotekens övergripande mål och strategier. Det har erbjudit goda möjligheter till lokal anpassning.

- Vilka styrkor och vilka utmaningar finns med lokalt initierade projekt?

Resultatet visar att lokalt initierade projekt har stor potential att ge upphov till samarbeten med lokala aktörer. De erbjuder också goda möjligheter att lyssna in potentiella och existerande användargrupperns önskemål och intressen och kan överlag bidra till att synliggöra biblioteket i den lokala kontexten. Däremot antyder resultatet att om man vill etablera samarbeten med andra bibliotek i andra kommuner är det inte sällan specifika lokala utmaningar och behov som det är problematiskt att samverka kring.

- Vilka för- och nackdelar finns för den kommunala folkbiblioteksverksamheten med tillfälligt statligt stöd?

Det dominerande intrycket är att fördelarna vida överstiger nackdelarna. Vi ser hur projektmedlen har lett till att personalen har kunnat prova nya arbetssätt. I flera fall redogörs för en allmänt ökad förändringsbenägenhet bland medarbetarna. Likaså förefaller det rimligt att hävda att det tillfälliga stödet har resulterat i innovativa lösningar och alternativa prioriteringar i jämförelse med etablerade arbetssätt.

Som centrala fördelar framträder möjligheten att genom det tillfälliga statliga stödet ge någon sedan länge planerad satsning en kraftfull start eller att få genomföra en grundlig förstudie för att sedan kunna förankra en ny eller förändrad verksamhet både internt och hos beslutsfattare. Det framhålls också hur de statliga medlen har möjliggjort planering och en högre grad av långsiktighet. Den största nackdelen är just tillfälligheten i stödet. Att det är tidsbegränsat medför risken att det som implementeras inte kan behållas inom ramen för den ordinarie verksamheten efter projekt-tidens slut.

- Hur har samverkan mellan kommunal och regional biblioteksverksamhet påverkat effekterna av satsningen?

Resultatet visar att kontakter mellan kommunal och regional biblioteksverksamhet förekommer men det finns få, om ens några, exempel på vad man kan beskriva som direkt samverkan. Den regionala biblioteksverksamheten har bidragit med kontaktskapande åtgärder genom att understödja nätverkande bland biblioteken inom länet. Flera deltagare vittnar om den regionala biblioteksverksamhetens vilja och beredskap att bistå folkbiblioteken, men få har dragit nytta av det erbjudna stödet.

3.5.2 Framgångsfaktorer

Satsningen Stärkta bibliotek rymmer en rad inslag som kan betraktas som framgångar. Vi ser till exempel att bibliotekens utbud och tillgängligheten till folkbibliotekens tjänster i flera fall har ökat. Likaså framträder hur de finansierade projekten har genomförts i enlighet med bibliotekslagen och i riktning mot de mål som uttrycks där. Flera projekt har till exempel inriktats mot de grupper som enligt lagen ska ägnas särskild uppmärksamhet.

En faktor som vi bedömer har bidragit till dessa framgångar är det sätt på vilket flera bibliotek har tagit sig an den möjlighet som Stärkta bibliotek har erbjudit – närmare bestämt hur man har arbetat med att komma på, planera, initiera och genomföra projekten. Ett förfinat och utvecklat arbetssätt kring projekten kan naturligtvis samtidigt ses som en effekt av att medlen i första hand erbjöds, men också som en framgångsfaktor. Den process som på flera ställen i materialet framträder och som innefattar idégenerering, planering, initiering och genomförande tycks dessutom i flera fall ha utvecklats och förfinats under de år som Stärkta bibliotek har pågått, eftersom de flesta biblioteken har gjort flera ansökningar.

Sammanfattningsvis konstaterar vi således att sådana projekt som vi uppfattar som framgångsrika har det gemensamt att de mer eller mindre omfattar följande inslag:

1. *Idégenerering och behovsinventering förankrad och grundad bland medarbetare och i den lokala kontexten*, exempelvis genom kontakter med användargrupper och samarbetspartners i form av exempelvis föreningar, andra delar av den kommunala förvaltningen och politiker. Detta inslag har på flera ställen tagit formen av förstudier, medborgardialoger eller andra slags sonderingar.
2. *Kommunikation och kontinuitet genom medarbetarengagemang*, vilket exempelvis kommer till uttryck genom att den eller de som kommer med idéer och initiativ till projekt också deltar i implementering och genomförande samt genom att chefer och ledningsgrupper har använt inkluderande metoder för att identifiera, engagera och entusiasmera personalen i projekten från början till avslut.

I stora stycken kan bibliotekens arbete med projekten inom Stärkta bibliotek ses som ett slags förändrings- och implementeringsarbete. Det handlar om att i komplexa sammanhang åstadkomma innovativ verksamhetsutveckling av olika slag, att stärka och förbättra befintliga inslag i verksamheten eller att skapa utbud och nya tjänster, allt i enlighet med på förhand bestämda planer som inom ramen för Stärkta bibliotek primärt utgörs av de beviljade projektbeskrivningarna. Dessa beskrivningar måste dock förvisso också kalibreras med redan befintliga styrdokument och direktiv i form av exempelvis biblioteksplan och bibliotekslagen.

Implementerings- och förändringsprocesser har bland annat studerats inom forskningen om offentlig verksamhet och dess organisation. Där konstateras bland annat att det är problematiskt att använda en universell implementeringsmodell eftersom den påverkas av ett otal faktorer. En inblick i denna forskning erbjuds i ett aktuellt bidrag av företagsekonomen Mikael Löfström (2021). Med hänvisning till forskningen på området skiljer han på ett antal perspektiv som bidrar till att forma implementeringsprocesser, bland andra ett uppifrån-och-ned-perspektiv respektive ett nedifrån-och-upp-perspektiv. Dessa båda kännetecknas, enkelt uttryckt, av att initiativ och kraft till

förändring kommer antingen från ledningen eller från medarbetarna. Löfström (2021) konstaterar emellertid att "[u]ppifrånperspektivet tenderar till att skapa alltför mycket motstånd hos medarbetarna, medan nedifrånperspektivet visar sig öka motivationen att medverka i förändringsarbetet, men skapar svårigheter att hålla samman arbetet i en gemensam riktning" (s. 210).

Den framgångsfaktor vi ser i resultatet av vår intervjustudie kan dock snarare beskrivas som ett inifrån-och-ut-perspektiv, där ledning och medarbetare har samlats kring förändringsbehovet.

3.5.3 Utmaningar

Det förändrings- och implementeringsarbete som skisseras ovan är som antytts komplext, eftersom det förväntas ta form i ett sammanhang som karaktäriseras av styrning på flera nivåer och som rymmer enskilda och grupper av aktörer med olika intressen och visioner. Att ledning och medarbetare kan vilja dra i olika riktningar kan således komplicera uppdraget. Likaså måste den utmaning beaktas som består i att genomföra förvisso finansierade men ändå adderade projekt samtidigt som den ordinarie verksamheten ska skötas.

Av det faktum att verksamheten i och med satsningen Stärkta bibliotek ofrånkomligen i många fall tenderar att utökas, följer även den utmaning som består i att införliva de nya projekten i den tidigare, befintliga verksamheten. Ytterligare ett inslag av komplexitet utgörs av den förväntan (bland annat antydd i den blankett där ansökan om medel görs) och den ambition (som ofta uttrycks från flera parter) om att projekten ska genomföras i olika konstellationer av aktörer som samarbetar. Det förefaller rimligt att enskilda kommuners folkbibliotek, som tillsammans med bibliotek i andra kommuner har ett gemensamt uppdrag och därmed en lång rad gemensamma intressen, i många fall skulle kunna samarbeta.

Att biblioteksväsendet ska samverka är också något som stipuleras i bibliotekslagen. Vi konstaterar emellertid att samarbeten över kommungränserna inom ramen för Stärkta bibliotek är ovanliga. I den paragraf i bibliotekslagen som behandlar regional biblioteksverksamhet betonas att denna verksamhet särskilt syftar till att främja samarbete mellan de folkbibliotek som är verksamma i länet. När det gäller satsningen på Stärkta bibliotek visar det sig att detta samarbete har varit svårt att få till stånd. En generell slutsats som kan dras är således att imperativet om samarbete mellan bibliotek och mellan kommunal och regional nivå har utgjort en utmaning.

Avslutningsvis konstaterar vi att ett starkt framträdande inslag i intervjumaterialet utgörs av utsagor om hur covid 19-pandemin har utgjort en högst påtaglig utmaning för genomförandet av flera av de finansierade projekten.

3.5.4 Lärdomar

De lärdomar som framträder tydligast genom intervjustudien reflekteras i mångt och mycket i det ovanstående. I synnerhet ser vi ett nära samband mellan sådant som vi har identifierat som framgångsfaktorer och lärdomar. Särskilt framträder här vikten av att projekt hålls ihop från idégenerering till genomförande, men också att den tid för planering och eftertanke som projektmedlen har medgett i många fall tycks ha bidragit till att traditionellt och historiskt formade och etablerade arbetssätt har omprövats, vilket har lett till innovation och omprioriteringar.

Även utmaningar kan förvaltas som lärdomar och ge stöd för framtida satsningar på stärkta bibliotek. Här framträder särskilt frågan om samverkan över såväl kommungränser som mellan kommun och regionen.

En lärdom som återkommande framträder i resultatet av intervjustudien är den som anknyter till hur de deltagande bibliotekens medarbetare genom satsningen i flera fall tycks ha utvecklat nya

kompetenser och ett slags professionell flexibilitet. Även om satsningen har haft varierande effekt runt om i landet tycks en gemensam nämnare vara att de medarbetare som bidragit till och deltagit i genomförandet av projekten mer eller mindre har utvecklat nya lärdomar antingen om det som projektet har handlat om eller om att arbeta i projekt.

4. Slutsats och rekommendationer

Den satsning på Stärkta bibliotek som genomförts 2018–2020 attraherade drygt 1 000 projektansökningar som bifölls av Kulturrådet. Betydligt färre ansökningar avlogs. Sammantaget utgörs, bortsett från intervjustudiens material, det empiriska underlaget för den här uppföljningen av drygt 2 300 dokument. Huvudsakligen handlar det om ansökningar och projektrapporter, men här finns även bilagor som skickats med för att understödja, förtydliga och illustrera de projekt som föreslagits. Som framgår av resultaten av båda de studier som presenteras i rapporten täcker projekten sammantaget in en omfattande mängd uppslag av varierande slag och format.

En väsentlig slutsats som kan dras efter att ha umgåtts nära med det här materialet under nästan ett halvår är att det sjuder av kreativitet och utvecklingsiver hos landets folkbibliotekspersonal. En rekommendation som ligger nära till hands är således att ta vara på den kraft för biblioteksutveckling som bibliotekspersonalen utgör genom att fortsätta detta slags satsningar på stärkta bibliotek.

Dokumentstudien visar att de utvecklingsområden som folkbiblioteken har prioriterat i sina ansökningar kan beskrivas i termer av tre fokuspunkter:

1. Flera ansökningar presenterar uppslag som syftar till att utveckla biblioteket som plats genom satsningar på infrastruktur, utrustning och annat material.
2. Andra ansökningar är orienterade mot den verksamhet och de aktiviteter som äger rum i och omkring biblioteket – allt från läsfrämjande över språkutveckling till digitala satsningar av olika slag som syftar till att öka användarnas engagemang och bibliotekens tillgänglighet.
3. Ett tredje övergripande utvecklingsområde är insatser med fokus på befintliga och potentiella användare.

lakttagelsen om tre fokuspunkter kan utgöra grund för framtida, mer riktade satsningar på något av dessa utvecklingsområden. De är breda nog för att kunna rymma ansökningar om projekt som är lokalt förankrade och tar hänsyn till kontextspecifika aspekter, samtidigt som de kan utgöra ett stöd beträffande den riktning som det ansökande biblioteket förväntas styra sitt projekt i riktning mot. Inte minst med hänvisning till intervjustudien förefaller det rimligt att betona vikten av ett visst mått av frihet när det gäller vad biblioteken kan söka utvecklingsmedel för.

Även om dokumentstudien ger vid handen att få ansökningar rymmer explicita hänvisningar till metoder för omvärldsbevakning och biblioteksutveckling visar resultatet från intervjustudien att framgångsrika projekt har det gemensamt att de kommit till genom en idégenerering och behovsinventering som är förankrad och grundad bland medarbetare och i den lokala kontexten. Det är därtill väsentligt att den eller de som kommit med idéer och initiativ till projekt också deltar i implementering och genomförande. Mot denna bakgrund rekommenderar vi att framtida eventuella utlysningar av medel för biblioteksutveckling tydligt betonar vikten av noggrann projektplanering, lokal förankring och kontinuitet från idé till genomförande.

Att Stärkta bibliotek har attraherat en stor mängd ansökningar av olika slag och format är naturligtvis positivt, men det kan också konstateras att det bland dessa finns ett stort antal ansökningar som ger uttryck för liknande intressen och som sannolikt på flera plan hade gagnats av att utbyta erfarenheter och göra gemensamma lärdomar genom hela processen – från idégenerering till genomförande. Även om det för enskilda projekt är väsentligt med lokal förankring och hänsyn tagen till kontextspecifika faktorer, kan det för framtida satsningar av det slag som Stärkta bibliotek utgjort finnas skäl att poängtera det fruktbara i att flera bibliotek går samman i gemensamma projekt.

I anslutning till denna rekommendation finns det även skäl att, mot bakgrund av båda de studier som utgör uppföljningen, för framtida liknande satsningar tydligt definiera den funktion som den regionala biblioteksverksamheten förväntas ha i sammanhanget.

Satsningen på Stärkta bibliotek bör betraktas som framgångsrik eftersom den har resulterat i att biblioteken har stärkts i flera avseenden. Medlen har varit betydelsefulla för de, ofta mindre, bibliotek som fått möjlighet att rusta upp sina lokaler, för de bibliotek som getts möjlighet att utveckla redan befintliga verksamheter liksom för de bibliotek som, kanske efter att under en längre tid burit på en idé, äntligen fått möjlighet att realisera den i form av ny, sedan tidigare oprövad, verksamhet.

Vad som dock särskilt bör lyftas är att Stärkta bibliotek inte bara tycks ha stärkt biblioteken utan även bibliotekens personal. Medarbetarna har kunnat prova nya arbetssätt. Intervjustudien visar att en allmänt ökad förändringsbenägenhet har spirat bland medarbetarna. Förändringar i arbetssätt som det tillfälliga stödet möjliggjort har därmed på flera håll resulterat i innovativa lösningar och alternativa prioriteringar i jämförelse med sedan länge etablerade arbetssätt.

Vår rekommendation är därför att aspekten om stärkt bibliotekspersonal lyfts upp i framtida utlysningar av medel till folkbiblioteken. Denna rekommendation ska emellertid inte förstås som att vi föreslår att medel utlyses för renodlad kompetensutveckling. Snarare vill vi betona vikten av att det i samband med eventuella framtida utlysningar av det här slaget tydliggörs från Kulturrådets sida att det kan finnas flera fördelar med att få medel för att stärka biblioteksverksamhet. Det handlar inte bara om att därigenom få möjlighet att stärka biblioteken och dess verksamheter. Att genomföra projekt av det slag som denna rapport följt upp erbjuder även möjligheten för de som är delaktiga i arbetet att utvecklas som yrkespersoner. Att den möjligheten finns bör därför betonas i framtida utlysningstexter och annat material som övergripande informerar om satsningen i fråga.

Referenser

- Bibliotekslag (2013:810). Stockholm 18 april 2013. Hämtad den 2 juni 2021 från:
http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svenskforfattningssamling/bibliotekslag-2013801_sfs-2013-801.
- Diaz, J.A. (1993). *Choosing integration: a theoretical and empirical study of the immigrant integration in Sweden*. Diss. Uppsala: Univ. Uppsala.
- Johansson, S. (2020). *Kognitiv tillgänglighet på bibliotek: En kunskapsöversikt*. Stockholm: Statens kulturråd.
- Kulturrådet (2020). Upphandlingsdokument. Adm 2020/44.
- Kulturrådet (2019). *Stärkta bibliotek: Delrapport*. Hämtad den 7 juni 2021 från:
https://www.kulturradet.se/globalassets/start/nyheter/delrapport_starkta_bibliotek.pdf.
- Löfström, M. (2021). "Ledningsstrategier för att implementera samverkan". I: Wolmesjö, M. och Solli, R. (red.). *Framtidens välfärd: hållbar styrning, organisation och ledning*, Studentlitteratur (s. 201–227).
- Pilerot, O. & Hultgren, F. (2017). *Folkbibliotekens arbete för och med nyanlända*. Länsbibliotek Uppsala.
- SFS 2018:66. *Förordning om statsbidrag till folkbibliotek*. Stockholm: Kulturdepartementet. Hämtad den 23 juni 2021 från:
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordning-201866-om-statsbidrag-till_sfs-2018-66.

Bilaga 1

Intervjuguide

1. Bakgrundsfrågor

- Om biblioteksorganisationen
- Om den intervjuades bakgrund och roll i de projekt som fått bidrag från Stärkta bibliotek

2. Om projekten 2018–2020

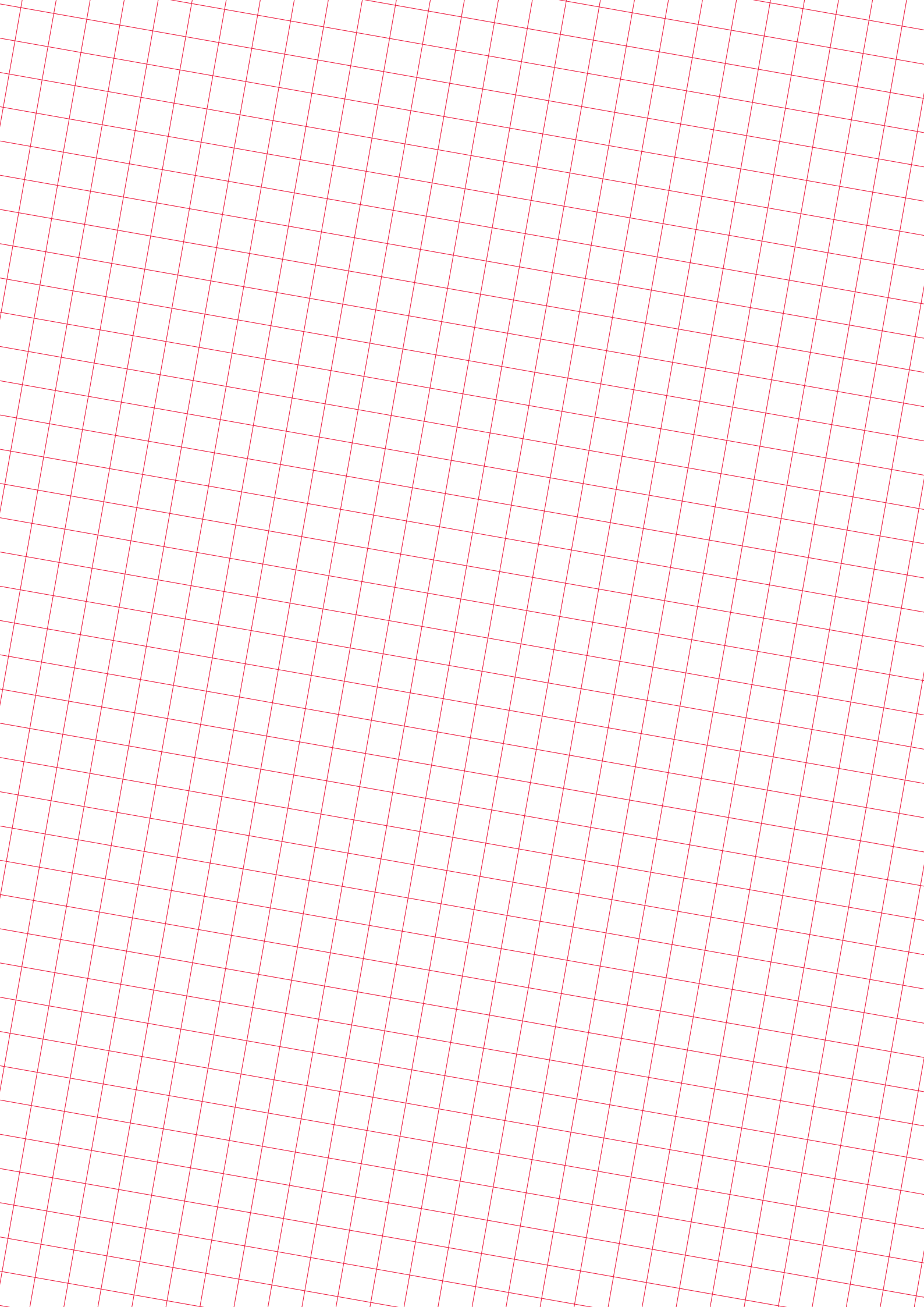
- Hur många ansökningar var du med om? Hur många projekt?
- Projektens syfte och innehåll
 - i. Vad var det som avgjorde att ni ville satsa på dessa områden?
 - ii. Hur gjorde ni när ni valde hur ni skulle lägga upp projektet/projekten?
(Samverkan och stöd, inom kommunen, med regionbiblioteken)
 - 1. Vid tiden för ansökan?
 - 2. När ansökan hade beviljats?
- Blev det några väsentliga ändringar i upplägget under projektets gång? Varför?
- Hur har samarbetet fungerat? (om relevant)
- (Hur) har projektet förändrat ert biblioteks verksamhet?
- Vad kommer att finnas kvar efter att projektet har avslutats?
- Vilka effekter har projektet haft för bibliotekets användare?

3. Om satsningen Stärkta bibliotek

- Vad är bra med satsningen Stärkta bibliotek, och vad hade kunnat förbättras?
- Vad har ni lärt er under de år ni ansökt om bidrag och arbetat med projekten?
- Hur har satsningen påverkat bibliotekets ekonomi i ett längre perspektiv?

4. Övriga frågor/avslutning

- Finns det någonting som vi inte har tagit upp som du vill lägga till?



Kulturrådet
Box 27215, 102 53 Stockholm
Besök: Borgvägen 1-5
Tel: 08 519 264 00
E-post: kulturradet@kulturradet.se

© Statens kulturråd 2021
ISBN 978-91-87583-73-5

kulturradet.se